

Současné trendy mezinárodního terorismu

Ladislav Bílek

Bakalářská práce
2005

Zadání práce z informačního systému STAG

ABSTRAKT

Cílem této práce je napsat ucelený text týkající se vývoje terorismu, hlavními příčinami jeho vzniku a současné trendy v jednotlivých zemích. Dále jsem se zaměřil na nejznámější teroristické organizace působící ve světě, rozdělení terorismu z různých hledisek, z nichž jsem detailněji popsal ty, které jsou v současnosti nejaktuálnější a také ty o kterých si myslím, že mohou v budoucnu hrozit. V poslední řadě jsem se zmínil o mezinárodní spolupráci v boji proti terorismu. Práci jsem ukončil prognózou vývoje.

The aim of this thesis is to write a coherent text about developing of terrorism, main reasons of its arise and to show trends of this problem in these days. Other parts are targetting on the most famous terroristic organisation in the world. Dividing of terrorism where I've described the most actual places and some where, I think, would be dangerous in the future. I've also written about international cooperation against terrorism. I've concluded my thesis with my personal prognosis.

Osobně chci poděkovat panu JUDr. Vladimíru Lauckému, který mi poskytl mnoho užitečných rad a při konzultaci mi pomáhal řešit situace, do kterých jsem se při zpracování práce dostal.

Souhlasím s tím, že s výsledky mé práce může být naloženo podle uvážení vedoucího bakalářské práce, ředitele ústavu a institutu. V případě publikace budu uveden jako spoluautor.

Prohlašuji, že jsem na celé bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval.

Ve Zlíně, 06. 06. 2005

.....

podpis

ÚVOD	7
1 DEFINICE	8
2 HISTORIE A VÝVOJ	9
2.1 RUSKO	9
2.2 BALKÁN	10
2.3 IRSKO	10
2.4 STŘEDNÍ VÝCHOD	11
2.5 BASKICKO	13
2.6 LATINSKÁ AMERIKA	14
2.7 ASIE	14
2.8 POSTSOVĚTSKÝ PROSTOR	15
2.8.1 Typologie terorismu v postsovětském prostoru	16
2.8.2 Kavkaz	17
2.8.3 Střední Asie	19
2.9 AFRIKA	19
2.9.1 Typografické rozdělení terorismu v Africe	20
2.10 AFGHÁNISTÁN	21
2.11 IRÁN	21
3 ROZDĚLENÍ	23
3.1 SUPERTERORISMUS	24
3.1.1 Použití jaderných zbraní	24
3.1.2 Požití chemických zbraní	25
3.1.3 S použitím biologicko a bakterobiologickými zbraněmi	25
3.2 NEKONVENČNÍ TERORISMUS	26
3.2.1 Informační terorismus	26
3.2.2 Psychologický terorismus	33
4 TERORISTICKÉ ORGANIZACE	38
4.1 HAMÁS	38
4.2 ETA	39
4.3 IRA	40
4.4 TÁLIBÁN	41
4.4.1 Vůdci tálibánu	44
4.5 ABU SAYYAF GROUP	48
4.6 HIZBALLAH	49
4.7 PALESTINIAN ISLAMIC JIHAD	51
4.8 ARMED ISLAMIC GROUP –GIA	52
4.9 HAKKAT UL-MUJAHEDIN	53

4.10	ISLÁMSKÝ FUNDAMENTALISMUS	54
5	BOJ PROTI TERORISMU	56
5.1	MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE	57
5.2	EUROPOL	59
6	PROGNÓZOVÁNÍ VÝVOJE.....	62
6.1	TERORISMUS V ČR	62
	ZÁVĚR.....	63
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	66

ÚVOD

Současný vývoj civilizace sebou nese mimo pozitivní jevy i řadu rizik. Především rozvoj technologií, informatiky, ale i demokracie sebou nese rizika v oblasti bezpečnosti. Jde především o rychlé šíření organizovaného zločinu, extremismu a terorismu.

Zvláště mezinárodní terorismus se jeví jako velký problém. Ještě před 40 lety bylo možno chápat terorismus jako lokální záležitosti, které měly ve celosvětovém měřítku jen minimální vliv. S postupem času a zároveň s rozvojem výše zmiňovaných technologií se prostředky a metody terorismu rychle mění. Na základě analýz incidentů je možné sledovat vývoj a trendy terorismu, které jednoznačně směřují k požití zbraní hromadného ničení a snaze maximalizovat počet obětí. Ukazuje se, že prostřednictvím terorismu lze výrazně ovlivnit chod dějin. Pro řadu organizací se pak jeví terorismus jako velmi účinný nástroj při prosazení svých zájmů, proti silnému protivníku.

Riziko postupem času nabylo takových rozměrů, že nezbylo demokratickým státům nic jiného, než spojit své síly proti nepřítelům. To samozřejmě platí i pro Českou republiku, která se podílí na řadě zahraničních misí. K tomu, aby terorismus mohl být potírán muselo být nejdříve definováno, co terorismus vlastně je a teprve potom mohlo být přijata řada opatření jako je podepsání mezinárodních smluv o potírání terorismu atd.

Mnoho států terorismus podporují a financují, protože se jedná o neoficiální válku vedenou malou skupinou lidí, která by při normálním válečném konfliktu neměla proti velmocím jako je USA, Rusko atd. sebemenší šanci uspět. Analýzy dokazují že proti demokratickým zemím jsou vedeny široce koncipované strategické operace, jejichž cílem je vytlačení vlivu demokratických zemí z oblastí, které teroristé pokládají za své.

Terorismus se neustále rozšiřuje a tolerování, nebo dokonce ignorování by mohlo vést do situace, kdy bude na jakékoli reakce pozdě. Jako příklad lze uvést útok na USA, kdy se začalo přistupovat k riziku terorismu mnohem důsledněji až po té co si útoky z 11. září vyžádaly tisíce obětí.

1 DEFINICE

V odborné literatuře je možné najít celou řadu různých definic. Vytvořit jednotnou koncepci problému terorismu není jednoduché. Určení přesné hranice mezi organizovaným zločinem a terorismem je velmi obtížné. Jde ale také o různé cíle jednotlivých teroristických skupin, místa kde provádí své akce, historie jejich vzniku. Při definici musíme též rozlišovat mezi vnitřním a mezinárodním terorismem atd. Existuje však také určité rysy, které mají všechny teroristické organizace společné. Takže by se terorismus dal definovat jako **propočítané použití násilí, nebo hrozby násilím, obvykle zaměřené proti nezúčastněným osobám s cílem vyvolat strach, jehož prostřednictvím jsou dosahovány politické, náboženské nebo ideologické cíle. Terorismus obsahuje i kriminální zločiny, jež jsou ve své podstatě symbolické a jsou cestou k dosažení jiných cílů než je zaměřen samotný zločin** (Brzybohatý, 1995). Tahle definice byla publikována v 80 letech v USA a stala se standardem při posuzování teroristických činů.

Obecně se jedná o metodu pro dosažení určitého cíle a lze ho považovat za maximálně ostrou formu psychologické války, vedenou malou skrytou skupinou. Teroristický čin má vysokou virulenci a ve svých důsledcích může vyvolat další sérii takových činů. To platí u obzvláště úspěšných politicky motivovaných činů.

2 HISTORIE A VÝVOJ

Historie prosazování cílů za pomoci násilí je staré jak lidstvo samo. Mění se pouze metody, které jsou k tomu použity. Lze obecně říci, že množství jednotlivých akcí od svých počátků do současnosti rapidně narůstá a tento trend bude nejspíš i nadále pokračovat. Zatím co v počátcích terorismu se mohl teroristický čin dotknout pouze lokálních oblastí a úzkých okruhů obyvatel, dnes může akt násilí způsobit politický, nebo ekonomický otřes v celosvětovém měřítku a může vést k nekontrolovatelnému vývoji situace.

2.1 Rusko

V poslední čtvrtině devatenáctého století se v carském Rusku se začalo vyvíjet populistické hnutí zaměřené proti carovi a soudobým podmínkám. První známky probuzení přineslo hnutí kolem roku 1824. Bylo složeno ze studentů, šlechty a nižších důstojníků. Proti nim zasáhla carská vláda tvrdými represemi. Tyto represe však vývoj nezastavily. Vytvořila se první politická organizace *Zemlja i volja (Půda a svoboda)*, která představovala východisko pro celé politické hnutí, jež nakonec v roce 1917 vyústilo, i přes podstatné ideologické přeměny, v revoluci. Hnutí Zemlja i volja, stejně jako následné a ještě extremističtější hnutí *Narodnaja volja*, bylo jednou z forem nejširšího hnutí, které se netýkalo jen Ruska, ale právě tam se projevilo nejvýrazněji. Jeho akční program byl založen na rozbití samoděržaví a na jeho nahrazení federací samosprávných socialistických jednotek. Mělo-li se toto vše uskutečnit, bylo třeba vypracovat strategii, jejíž podstatou bude „chodit mezi lidi“. Od této aktivity se očekávalo, že nejenže poslouží šíření myšlenek mladých intelektuálů, studentů a drobné šlechty mezi prostý lid, ale napomůže i ke spojení těchto až dosud oddělených společenských vrstev. V podstatě pokrokový záměr tohoto hnutí však totálně ztroskotal. Z tohoto důvodu se odštěpilo radikální křídlo, vedené *Michailem Bakuninem*, které namísto pomalého pokroku zvolilo cestu atentátů. Nejvýraznější z nich byl atentát na petrohradského gubernátora generála Trepova, který v 24. ledna 1878 spáchala Věra Zasuličová. Atentát měl za následek nevídanou eskalaci: v létě přišel na řadu velitel petrohradského četnictva, o rok později generál Kropotkin a nakonec 1. března 1881 sám car Alexander II.

2.2 Balkán

Na konci devatenáctého a na začátku dvacátého století vtrhl na světovou scénu Balkán, který se pak po celé dvacáté století stal jevištěm několika nejděsivějších politických představení, jaká politický bij pamatuje.

Hledání samostatnosti se poprvé masivním způsobem projevilo v Makedonii. *Vnitřní makedonská revoluční organizace (VRMO)* vznikla v roce 1893 jako tajné hnutí proklamující ideály demokratického typu. Hnutí založené intelektuály a učiteli (podporované Bulharskem) se organizovalo do komitérů (buněk), které měly souběžnou činností získat kontrolu nad makedonským územím. Cílem bylo vyvolat ozbrojené povstání, které se mělo proměnit v partyzánskou válku a současně se vyhnout násilné represí otomanské vlády. A tak po pěti letech přípravě byla ve dnech 28. a 30. dubna 1903 vyhozena do povětří francouzská loď naložená zbraněmi pro Turky, zapáleny plynovody a v kasínech, lokálech a barech navštěvovaných lidmi ze Západu vybuchovaly bomby. Jelikož čistě teroristické akce k ničemu nevedly, byla zvolena jiná cesta – ozbrojené lidové povstání, které bylo v srpnu 1903 zahájeno útokem na tureckou posádku v Albánii. Ačkoli se impérium nezhroutilo, události se daly do pohybu. V roce 1908 se vojenské hnutí Mladí Turci v Makedonii vzbouřilo proti sultánovi a jejich vzpoura se rychle šířila. Po Balkánských válkách však k vytvoření samostatného Makedonského státu nedošlo, zato Srbsko rozšířilo svou kontrolu nad značnou částí makedonského území. V Srbsku se v roce 1911 zorganizovala skupina *Černá ruka* vedená *plukovníkem Dimitrievičem*, která zamýšlela vytvořit Velké Srbsko jako hegemonu Balkánu. Již 10. června 1903 (tehdy ještě v rámci vojska) spáchala atentát na krále Alexandra Obrenoviče na protest proti prorakouské fúzi.

Vnitřní mezinárodní situace byly však již tak propleteny, že další (snad nejslavnější v moderních dějinách) atentát na arcivévodu Františka Ferdinanda a jeho manželku, spáchaný 28. června 1914 *Gavrilem Principem*, rozpoutal 1. světovou válku.

2.3 Irsko

Kořeny irského terorismu sahají až do 16. stol a vývoj není zdaleka ukončen. Šlo o první městské teroristické hnutí se širokou škálou projevů. Bylo motivováno bojem o nezávislost zaměřeným proti „vnitřnímu kolonialismu“ ekonomického typu, jehož bylo Irsko obětí. Velká Británie vládla Irsku od 12. stol. Velká část Irů se s tím nikdy nesmířila. Velký vliv na

situaci mělo i náboženské vyznání, kdy Irové zůstali katolíci a Angličané protestanti. Docházelo k povstání s různými druhy projevů. Vojáci tyto povstání potlačovali. V roce 1916 na Velikonoce došlo v Dublinu ke krvavým nepokojům. V ulicích města se válčilo 6 dní. Tohle již nemohla Britská vláda ignorovat. V roce 1918 ve všeobecných volbách získala mírnou většinu strana Sinn Féin, jenž usiluje o samostatnost Irska. O rok později vznikla Irská republikánská armáda vedená Michaellem Collinsem. Na politické scéně za samostatnost Irska bojovala ve vládě strana Sinn Féin, kterou podporovala IRA svou partizánskou válkou proti Britům. Britové vytvořily na obranu speciální policejní jednotky Black and Tans sestavené z bývalých vojáků. Na obou stranách bylo mnoho obětí na životech. Vláda Velké Británie přistoupila na kompromis a dne 6. prosince 1921 podepsala s Michaellem Collinsem dohodu, kterou Irsko získávalo autonomní status. Část hnutí vedená De Valerou však označila dohodu s Londýnem za zradu a v srpnu 1923 byl Collins zavražděn. De Valera nakonec dosáhl samostatnosti. Historie irského terorismu tím však neskončila.

2.4 Střední východ

Středovýchodní terorismus má přesné datum narození. Vznikl roku 1967, přesněji v období po šestidenní válce, kterou vedl Izrael s Egyptem, Sýrií a Jordánskem. Nešlo vůbec o náhlé vypuknutí nového konfliktu. Od roku 1948 byl Izrael ve válce se sousedními zeměmi a jeho vzrůstající moc přinutila vlády arabských zemí, aby podporovaly rodící se palestinské hnutí. K jejich vystoupení došlo už na konferenci arabských zemí, která podpořila vznik OOP (Organizace Osvobozené Palestiny). V OOP se spojily různé organizace, z nichž nejvýznamnější byla *Al Fattáh*, řízený *Jásirem Arafatem*, *Lidová fronta za osvobození Palestiny* (LFOP), řízená Georgem Habbášem a posléze Wádím Haddádem, a Demokratická fronta za osvobození Palestiny. V roce 1969 byl Arafat zvolen výkonným předsedou OOP. O úspěšnosti tohoto boje svědčí i fakt, že pět let poté, 13. října 1974, byl Arafat, téměř v roli státníka, pozván do OSN, aby zde Valnému shromáždění předestřel palestinskou otázku. Nejvyšší počet atentátů byl v období mezi lety 1969 a 1986. Během těchto osmnácti let byla frekvence jeden atentát za dvanáct dní. Během této doby také probíhal systematický boj Izraele prostřednictvím Mossady (tajná služba Izraele), které bylo svěřeno vyhledávání a pronásledování teroristů po celém světě. Žádný terorismus neměl tak celoplanetární rozměr.

Mnohokrát ale došlo k atentátům i uvnitř Izraele, avšak v tomto případě se dá hovořit již o občanské válce. Mezi lety 1968 a 1986 došlo k 565 teroristickým akcím mimo hranice Iz-

raele, které měly za následek 498 mrtvých a 1783 zraněných. Svůj význam má i rozmístění teroristických akcí: na prvním místě je Itálie s 64 atentáty, následuje Francie - 61, západní Německo - 52, Řecko - 35, Velká Británie - 32. Tento výskyt není náhodný, neboť Itálie byla vybírána za nejčastější cíl hlavně pro svou zvláštní politicko - ideologickou protikladnost. Itálie vždy stála jednoznačně na proizraelských pozicích diktovaných USA. Byla však současně zemí, která jasně vyjadřovala neutrální postoje a otevřenost vůči arabskému světu. Nejoblíbenější terči se staly dopravní prostředky, zvláště pak letadla. K jednomu z prvních mezinárodních únosů došlo 29. srpna 1969 na Fiumicinu, kdy dva Palestinci unesli letadlo společnosti TWA do Damašku. 6. září 1970 došlo snad k nejkomplexnější akci v celé historii únosů letadel: byla unesena tři letadla (PanAm, TWA, Swissair) a jedno letadlo El Al (požadavek teroristů byl propuštění *Leily Cháledové*, palestinské teroristky). Po skončení akce byla první tři letadla vyhozena do povětří. Sedmnáctého prosince 1973 došlo na letišti Fiumicino k přepadení letadla společnosti PanAm a povraždění dvaatřiceti cestujících. Za neúspěch terorismu lze považovat zásah v *Entebbe*, kdy izraelská armáda rozvinula největší protiteroristickou akci v historii. Dvacátého osmého června 1976 skupina teroristů z LFOP unesla na lince z Izraele do Francie letadlo Air France s 248 cestujícími na palubě. Letadlo nakonec přistálo v Entebbe v Ugandě, již tehdy vládl diktátor Idi Amin. Po marných pokusech o vyjednávání se izraelská vláda rozhodla vyslat záchrannou misi. Útok trval pouhých 90 minut a v jeho průběhu bylo zabito 7 únosců, aniž by některý cestující přišel o život. K akci, která vzbudila největší zděšení však došlo na olympijských hrách v Mnichově, kde se 5. září 1976 osm teroristů (z Al Fattáh a Černého září) zajalo členy izraelské výpravy. Na letišti ve Fustelfeldbrucku bylo při pokusu o záchrannou akci zabito 5 teroristů, ale i devět atletů. Událost v Mnichově je nejděsivější stránkou středovýchodního terorismu. Únosy letadel prakticky ustaly až v roce 1988. Již při události v Mnichově se projevila spolupráce LFOP a RAF (Rot Armee Fraktion).

Jejich společnou akcí poté byl únos jedenácti ministrů, k němuž došlo 26. prosince 1975 ve Vídni. Celé akci velel jeden z nejznámějších teroristů tzv. Carlos. Akce měla (zřejmě na popud plukovníka Kaddáfího) přinutit umírněné arabské země k zaujetí tvrdé protiizraelské politiky. Palestinská otázka dala mezinárodnímu terorismu rozhodující impuls. Vypěstovala v něm mýtus násilí, iluzi zkratky vedoucí k řešení velkých politických a společenských problémů

2.5 Baskicko

Baskicko na atlantském pobřeží Španělska směrem k pyrenejské hranici s Francií se skládá ze čtyř španělských provincií (Navarra, Vizcaya, Álava, Guipúzcoa) a z francouzské provincie Béarn.

Baskické nacionalistické cítění má vzdálené kořeny již ve středověku. Tento nacionalismus stál už v 19. století u zrodu prvních separatistických projevů. Větší formy však nabylo až po druhé světové válce, kdy se spojila opoziční hnutí a vytvořila se *ETA (Euskadi Ta Askatasuna* - Baskická vlast a svoboda), nejprve jako frakce Baskické nacionalistické strany a od šedesátých let jako skutečné ilegální hnutí organizované k ozbrojenému boji.

Ze začátku bylo jakékoli povstání nemožné z důvodu represivní politiky generála Franka. Před jeho smrtí docházelo převážně k akcím demonstrativního charakteru naměřeným proti představitelům moci. K první krvavé akci došlo 2. srpna 1968, kdy byl zabit policejní velitel Manzanos. 28. prosince 1970 se konal soud se šestnácti baskickými nacionalisty, který se stal silným impulsem k protifrankovským náladám. V takovéto atmosféře mohla ETA rozvíjet své propagační a přesvědčovací aktivity. Po obnovení násilných akcí však došlo uvnitř ETA k rozkolu a rozdělení na dvě frakce. Jedna chtěla zachovat hnutí jeho revoluční čistotu. Druhá je spjata spíše se snahou vybojovat nezávislost. Svými akcemi v podstatě bojovaly proti sobě, čímž se snažily přesvědčit druhou stranu o správnosti svého názoru. 2. prosince 1973 byla provedena akce Ogro naměřená proti admirálu Luisi Carrerovi Blankovi, kterého Franco v červnu 1973 jmenoval svým nástupcem v čele vlády. Avšak byly prováděny i akce kontraproduktivní, když při výbuchu bomby v Madridu zahynulo 16 civilistů. Proti ETA zasáhla policie a do vězení se dostalo nejméně 500 příslušníků ETA. Po Frankově smrti nová vláda zahájila proces usmíření. I přesto, že byla z vězení propuštěna většina teroristů, akce ETA nadále pokračovaly. Ty v roce 1976 přinesly smrt celkem 20 osobám. 3. ledna 1979 byl zavražděn vojenský guvernér Madridu. V červnu vyhlásila ETA "prázdninovou válku": tři atentáty přinesly 29. července smrt šesti lidem, kolem stovky lidí bylo zraněno. Nový, postfrankistický režim si předsevzal snížit napětí a dokonce zahájil jakási jednání s ETA, která nabízela příměří v naději, že získá úplnou autonomii. Kontraproduktivní akce ETA však jednání ukončila. Akce vystřídala kampaň proti turistům přijíždějícím do Španělska. I dnes je konflikt stále aktuální, o čemž svědčí i nedávné vypovězení míru ze strany ETA.

2.6 Latinská Amerika

V dějinách těchto zemí nelze hovořit o demokracii až do 19. stol., kdy se většina zemí dostala z koloniální nadvlády evropských zemí, hlavně Portugalska a Španělska. Boje o nezávislost byly zdoluhavé a kruté. Většina obyvatelstva byla negramotná a z donucení pracovaly na plantážích. Veškerý výdělek však patřil pouze několika rodinám, jenž na něm velmi zbohatli. Koncem 50. let svrhl Fidel Castro vládu na Kubě a stal se tak inspirací pro další odpůrce v jihoamerických zemích. Vznikaly ozbrojené skupiny, jenž za podpory obyvatel a partyzánské války chtěli změnit režim v zemi. Terorismus se stal nedílnou součástí útoků. Kromě toho se účastnily loupežných přepadení bank pro získání finančních prostředků. Útoky směřovaly proti vládním institucím a úředníkům. Pro úspěšnou revoluci bylo nutné vyhnout se přímému střetu s ozbrojenými silami. Tyto revoluce však byly ve větší míře neúspěšné. vojenské režimy se ukázaly jako silný protivník a za finanční podpory Spojených států se dovedly udržet u vlády. Teroristé tak čelili vládám, které se celá léta mohla spoléhat na podporu, v podobě zbraní a výcviku, jedné z největších mocností.

2.7 Asie

Obyvatele asijských zemí byli dlouho dobu ovládáni režimem jiných zemí. Francie na území Indočíny – Vietnam, Kambodža, Laos a Britové v Indii a Malajsii vládli koloniálním režimem.

V průběhu 40. a 50. let vedli komunisté na území dnešního Vietnamu válku proti francouzům. Teror byl nedílnou součástí této války a v roce 1954 byla Francie poražena. Vietnamci s počtem více než 1000 lidí obsadil hornatou provincii a své síly nazval Vietminh. Vietnamci obsadily město Hanoj a ustanovili vládu. Dále rozšiřovali vliv do vesnic, kde žila převážná část obyvatel. Francouzi zaútočily na Hanoj, kde převzali moc. Velké město bylo sice pod jejich kontrolou, ale vesnice byly pod vlivem Vietnamců. Vesničané, kteří plně nespolupracovali s Vietnaminhem byly těžce terorizováni a Francie jim nedovedla zaručit bezpečnost. Ovládnutí venkova bylo velmi účinné a Francie byla poražena 1954.

Indie se ze začátku bránila Britům podněcováním obyvatel k revoluci rozdáváním letáků. To však nebylo účinné ke svržení vlády, ale mělo to za následek shlukování lidí stejného smýšlení. Vedlo to k vytvoření organizace samitis, která začala používat metody teroristů. Špatné vedení a amatérský přístup mělo za následek rozprášení a zatknutí členů této skupiny

armádními jednotkami. Na chvíli došlo k uklidnění situace, ale po nějaké době se opět začaly projevovat jednotlivé útoky. Indové hledali podporu svých činů v zahraničí. Další útoky měly za následek represe ze strany Britů. Postupné nátlaky na poli politickém, tak i válečném měli za následek, že Indii byla zaručena v srpnu 1947 nezávislost. Tím však terorismus neustal, jen se přesunul mezi hinduisty a muslimy a stal se z něj terorismus náboženský.

2.8 Postsovětský prostor

Až dosud byla bezpečnostní rizika plynoucí z aktivit teroristických uskupení na území Eurasie poměrně malá. Česká republika navíc nepatří na seznam zemí aktivně podporujících ruskou politiku na Kavkaze či ve Střední Asii. Uvedená situace se ale v posledních letech mění. Díky dlouhotrvající válce v Čečensku dochází k radikalizaci a islamizaci čečenských bojovníků. Jednotlivá uskupení mohou dříve nebo později přestat rozlišovat mezi Ruskem a západními státy, protože z hlediska radikálního islámu je rozdíl mezi nimi nevýznamný. Dalším negativním faktorem je dlouhodobá neschopnost prakticky všech států oblasti zlepšit situaci v dodržování lidských a občanských práv a řešit sociální a etnicko-náboženské problémy. Uvedené problémy jsou živnou půdou pro růst nejrůznějších extremistických uskupení, včetně skupin teroristických.

V postsovětském prostoru od počátku 90. let nacházíme snad úplné spektrum různých druhů terorismu. V tomto regionu ještě více než kdekoli jinde platí, že termín terorismus je hodnotově zabarvené označení, které je aplikováno se zřetelem na zájmy mluvčího. Proto mohou být čečenští ozbrojenci pro ruskou veřejnost teroristy, pro západní média separatisty a pro islámské země bojovníky za svobodu či dokonce za pravou víru. Významným rysem aktivit teroristických uskupení v prostoru Eurasie byla až dosud jejich regionální ohraničenost. Až na výjimky se jejich útoky odehrávaly na omezeném území a nepřekračovaly hranice Eurasie. Výjimkou jsou občasné akce prováděné přívrženci čečenské nezávislosti v Turecku, jejichž cílem je většinou připoutat pozornost západních médií k válce v Čečensku (obvykle se jedná o zadržování rukojmích či únosy dopravních prostředků). I to může být příčinou jistého podceňování místního terorismu ze strany západních zemí.

2.8.1 Typologie terorismu v postsovětském prostoru

Politický terorismus. Profiluje se zejména demonstrativními útoky proti symbolickým cílům, či určitým skupinám obyvatel a je charakteristický zejména pro největší stát regionu – Rusko. Levicově orientované teroristické skupiny jsou v celém území poměrně slabé – a nejvýrazněji jsou zastoupeny opět v Rusku. Pokud dojde k použití síly, jedná se většinou o výbuchy náloží zaměřené proti symbolickým objektům, které jsou umístěny a načasovány tak, aby se co nejvíce snížila pravděpodobnost ohrožení lidských životů. Naproti tomu terorismus pravicový má v Rusku mnohem početnější základnu. Fašizující hnutí jako Ruská národní jednotka disponují desítkami tisíc členů, vyžívajících se v nošení uniforem a ve vojenském výcviku.

Státem podporovaný terorismus. V určitých situacích je součástí běžného repertoáru armády, policie a dalších uskupení represivního aparátu rady státu Euroasie včetně Ruské federace. Tyto složky státní moci se často uchylují k zastrašování civilního obyvatelstva a masovému porušování občanských a lidských práv. Nejznámějšími příklady takového postupu jsou především akce proti obyvatelstvu separatistických území (Abcházie, Čečensko apod.). Zcela zvláštní odnoží vládního terorismu by mohly být akce zvláštních služeb proti vlastnímu obyvatelstvu (spekulovalo se o nich v Rusku a v Uzbekistánu), i když podobné akce nebyly nikdy jednoznačně prokázány.

Náboženský terorismus. Význam náboženství jako motivace teroristických útoků postupně sílí. Jestliže na počátku 90. let hrálo náboženství jen vedlejší roli, postupem času se ve Střední Asii a především v Čečensku stal islám autonomním zdrojem legitimacy pro ozbrojené násilí. Největší nárůst zaznamenala tato motivace v rámci rusko-čečenské války. První uskupení využívající teroristické formy boje začaly do prostoru bývalého SSSR (Střední Asie, Kavkaz, ale i muslimské oblasti Ruska) pronikat poprvé v době války v Afghánistánu. Přestože mívá nábožensky motivovaný terorismus často i národnostní podtext, islám teroristickým hnutím často slouží jako spojující prvek v boji proti Rusku a prorusky orientovaným elitám.

Národnostní terorismus. Etnické či etnickým separatismem motivované násilí se projevvalo již za existence Sovětského svazu. V období destabilizace státních struktur na počátku 90. let se vzedmula vlna etnického násilí v Arménii, Ázerbajdžánu (válka o Náhorní Kara-

bach), Střední Asii (ve Ferganské dolině) i na Kavkazu (mezi Inguši a Osetinci). V současné době je nejnebezpečnějším ohniskem národnostně (a nábožensky) motivovaného násilí rusko-čečenský konflikt na Severním Kavkazu.

Terorismus kriminální. V jeho pozadí stojí organizovaný zločin, motivace je různá (získání peněz, zastrášení státních struktur nebo konkurentů).

2.8.2 Kavkaz

Prostor Kavkazu je svým pestrým národnostním, náboženským i sociálním složením územím z pohledu terorismu zvláště zranitelným. Situaci dlouhodobě zatěžují tři velké konflikty, které jsou obvykle doprovázeny terorem ze strany všech zúčastněných aktérů: rusko-čečenská válka, arménsko-ázerbajdžánský konflikt o Náhorní Karabach a gruzínsko-abcházský spor. V současnosti se vyostřuje i napětí gruzínsko-adžárské a v latentní fázi existuje celá řada dalších konfliktů – např. ingušsko-osetinský nebo separatismus v Jižní Osetii a v arménských okrcích na jihu Gruzie.

Čečensko. Je oblastí s jednoznačně nejvyšší mírou teroristických aktů téměř všech typů. V letech 1991–1994 měl terorismus především zločinecký charakter: cílem únosů lidí, letadel či autobusů bylo většinou získání finančních prostředků. Nejohroženější skupinou byli Rusové a příslušníci dalších slovanských etnik, žijících na území Čečenska. Rusko-čečenská válka přinesla politický, často státem podporovaný terorismus. Vzhledem k převaze ruské armády se čečenské oddíly uchýlily k záškodnickému vedení boje, charakterizovanému přepady ruských vojáků, výbuchy a akcemi zaměřenými proti civilnímu obyvatelstvu mimo území Čečenska. Po dočasném odchodu federálních sil z Čečenska v r. 1996 došlo ke zvýšené míře zločineckého terorismu. Nejčastějším terčem únosu byli žurnalisté a pracovníci zahraničních organizací, zastrášování byli také usedlí etničtí Rusové. Mimo území Čečenska se v této době uskutečnila řada teroristických činů, často připisovaných Čečencům (útoky proti autobusům, výbuchy na nádražích nebo na tržištích).

Útoky proti obytným domům v Moskvě a v dalších ruských městech v r. 1999 byly Čečencům připisovány bez jasných důkazů. Ze zinscenování byly obviňovány i ruské tajné služby. Po vypuknutí druhé rusko-čečenské války v r. 1999 se aktivity čečenských jednotek postupně rozšiřují i daleko za hranice severokavkazského regionu. Na čečenské straně se do bojů postupně zapojuje nová generace bojovníků, kteří vyrostli v prostředí války a uprchlic-

kých táborů, díky čemuž bude nutně docházet k postupné radikalizaci a „islamizaci“ konfliktu. Čečenský konflikt se tak může postupně času stát zdrojem destabilizace jak Kavkazu, tak i jeho širšího okolí. Rok 2004 se v Rusku nesl ve znamení velkých teroristických útoků s množstvím obětí. Po únorovém útoku v moskevském metru byla v srpnu unesena dvě ruská letadla (následně explodovala). Vyvrcholením dosavadní teroristické činnosti na území Ruské federace se pak stalo obsazení školy v severoosetském Beslanu na počátku září.

Přestože mnohdy chyběly jasné důkazy o spojení těchto teroristických činů s válkou v Čečensku, ruská politická scéna, média i veřejnost byla o tomto propojení naprosto přesvědčena. To vedlo Putinovu administrativu, obávající se ztráty dosavadní neotřesitelné pozice, ke krokům dvěma směry: na jedné straně Putin osobně přiznal neúspěch v dosavadním boji proti terorismu a bylo oznámeno výrazné navýšení prostředků na boj proti terorismu.

Na druhé straně se zdá, že Putin chce souhlasného postoje veřejnosti k tvrdému postupu vůči teroristům využít při další centralizaci země, jež nemá s bojem proti terorismu mnoho společného. Ruské vedení si tak stále ještě neuvědomuje nutnost změny tradičního mocensko-vojenského přístupu v boji proti terorismu. Výrazné nebezpečí spočívá v možnosti rozšíření ozbrojeného konfliktu po celém severním Kavkazu. Již v minulosti se teroristické akce spojované s Čečenci mimo území Čečenska setkávaly s nevraživostí sousedních etnických skupin (např. Obsazení nemocnice v Budonnovsku), avšak současné napětí mezi Inguši a Čečenci na jedné straně a Osetinci na straně druhé dostoupilo vrcholu.

Gruzie. Nový gruzínský prezident M. Saakašvili se postupně pokusil vyřešit otázku přečechenských ozbrojenců operujících z území Gruzie – v minulosti byla často kritizována zejména nedostatečná kontrola Pankiské soutěsky. Situace v Abcházii zůstává díky podpoře Ruska velmi citlivá, Moskva byla opakovaně obviňována z dodávek vojenské techniky, munice a paliva separatistům. Na stranu Abcházie se postavila také tzv. Konfederace kavkazských národů, která vyzvala k zahájení kampaně teroristických útoků proti představitelům Gruzie. Podle dostupných informací proti gruzínským silám bojovala také celá řada Čečenců, kteří se poté zúčastnili rusko-čečenské války a kteří se později na území Gruzie často skrývali.

Na druhé straně ruská strana opakovaně obviňuje Gruzii z toho, že se přes její území dostávají do Čečenska zahraniční islámští dobrovolníci (nejčastěji je poukazováno na Turky).

2.8.3 Střední Asie

Uzbekistán. Nastolení režimu osobní moci prezidenta Islama Karimova a potlačení reálné a legální politické opozice na počátku 90. let vedlo k radikalizaci části opozice. Nejvýznamnější teroristickou silou je Islámské hnutí Uzbekistánu se silnou pozicí ve Ferganské dolině. K radikalizaci hnutí přispěla i skutečnost, že podpora Islámskému hnutí Uzbekistánu plynula především z extrémistických kruhů, včetně samotného Usámy bin Ládina. Ferganská dolina, která se nachází na rozhraní Uzbekistánu, Tádžikistánu a Kyrgyzstánu, je často považována za epicentrum islámského fundamentalismu a s ním spojeného terorismu ve Střední Asii.

Islámské hnutí Uzbekistánu je podezřelé z organizování neúspěšného atentátu na prezidenta Karimova v únoru 1999. Represe ze strany prezidenta Karimova pokračuje, společně s neutěšenou ekonomickou situací tak tvrdý postup proti islámským extrémistům (ale v posledních letech i proti pouhým praktikujícím muslimům) tvoří základní dva zdroje pokračujícího nárůstu vlivu radikálního islámu v oblasti Střední Asie. Zároveň se však Uzbekistán stal jedním z klíčových spojenců USA při jejich tažení proti terorismu. Současná vládní elita tím získala v boji proti islamistům značnou posilu. Islámské hnutí bylo také výrazně oslabeno v důsledku americké kampaně v Afghánistánu, během níž bylo množství členů této organizace zabito, nebo zadrženo.

Tádžikistán. Tádžikistán je nestabilitou nejvíce postiženým územím v rámci Střední Asie. Vzhledem ke složitému terénu s řadou velmi obtížně dosažitelných území a etnické i náboženské různorodosti je i dnes v Tádžikistánu velmi obtížné prosadit vůli ústřední vlády. Řada oblastí je na vládě fakticky nezávislá. V důsledku velmi nízké životní úrovně se v regionu snadno prosazuje drogová mafie. Značný vliv na úroveň terorismu měla a má blízkost Afghánistánu, v jehož severních provinciích žije tádžická menšina. Tádžikistán byl také často zejména ruskými médii obvinován, že strpí, aby na jeho území existovaly výcvikové tábory islámských radikálů, především členů Islámského hnutí Uzbekistánu.

2.9 Afrika

Politicky nestabilní, sociálně a ekonomicky těžké podmínky, které Afriku dlouhodobě tíží, vytvářejí příznivé předpoklady pro vznik bezpečnostního vakua. V něm mohou nalézt bezpečný týl i teroristické organizace s mezinárodním dosahem. Tomu nahrávají i prostupné státní hranice, nepřehledné a úplatné státní aparáty, případně ilegální mezinárodní obchod se

zbraněmi v nestabilním sociálně-politickém prostředí. Transnacionální teroristické skupiny, jako je al-Kajdá, mohou využít některých částí Afriky jako týlového zázemí, vzhledem ke strategickým výhodám (geografie, náboženské a kulturní vazby, politická radikalizace společnosti, neúspěšné státy). Tři stádia vývoje terorismu v Africe

1950–1980: Revoluční terorismus zaměřený proti koloniálním režimům. V principu selektivní, s omezenými ztrátami jak lidskými, tak ekonomickými (např. boj za ukončení koloniální nadvlády a apartheidu na jihu subkontinentu).

1980–1990: Státem sponzorovaný terorismus jako součást zahraniční politiky dvou rival-
ských bloků, Západu a Východu. Převážně neselektivní útoky s vysokými ztrátami lidskými i ekonomickými, s obecně společensky destabilizujícími dopady (např. bývalý Zair, Etiopie v letech 1978–1990, občanská válka v Angole po r. 1975 a od r. 1980 v Mozambiku).

Od r. 1990: Mezinárodní terorismus se zvýšenou rolí jednotlivce- teroristy nebo malých skupin s větším ohrožením mezinárodního dosahu. Převážně neselektivní útoky s vysokými lidskými i ekonomickými ztrátami. Časté propojení s dalšími kriminálními aktivitami, jako je ilegální obchod se zbraněmi či drahými kameny (např. Somálsko, Libérie, Sierra Leone).

2.9.1 Typografické rozdělení terorismu v Africe

I. Etno-nacionalistický a separatistický, vázaný na vleklé občanské války (např. Súdán), působí vnitřní destabilizaci společnosti (Sierra Leone, Libérie).

II. Státem sponzorovaný. Často koordinovaná součást zahraniční politiky státu (např. konflikt mezi Etiopií a Eritreou), přímá či nepřímá angažovanost neafrických sil.

III. Státem podněcovaný, zaměřený proti konkrétní skupině/skupinám uvnitř státu (např. násilné potlačování disentu v Súdánu či Etiopii).

IV. S náboženským podtextem, zahrnující činy „schválené Bohem“, tudíž bez politicko-ideologické kontroly. Většinou součást mezinárodní sítě a závislé na zahraniční materiální podpoře (extremistické skupiny v zemích jako jsou Jihoafrická republika, Malawi, Keňa, Nigérie, Uganda).

2.10 Afghánistán

Během historie vývoje Afghánistánu došlo k mnoha politickým převratům. V roce 1978 se dostala k vládě Lidová demokratická strana podporována Sovětským svazem. Ve straně však existovalo také spousta rozporů. To nahrávalo povstalcům - mudžáhidům, kteří s vládou nesouhlasili. Navzdory sovětské vojenské a hospodářské pomoci nedokázala strana udržet své odpůrce pod kontrolou. Obavy, že se islámský fundamentalismus rozšíří z Afghánistánu do sousedních států, podnítily v roce 1979 Sovětský svaz k invazi do Afghánistánu. Probíhaly urputné boje mezi sovětskými vojsky a povstalci. Během těchto let zahynulo kolem 15000 vojáků Rudé armády a 1 – 1,5 milionu Afghánců. Sovětský svaz se pokusil vyměnit vedení v Afghánistánu. Nepřineslo to však obrát k lepšímu a tak 15. 5. 1989 opustili poslední vojáci zemi. Tím však boje neskončily. Povstalci začaly dobývat města. Do země se začaly přesouvat členové hnutí Tálibánu z Pákistánu. Během 12 měsíců obsadil Tálibán polovinu Afghánistánu, v roce 1996 dobyli hlavní město Kábul a ustanovili dočasnou vládu, 9. 9 2001 ovládli i sever země a spáchali atentát na Ahmadá Šáha Masúda a nahradili ho Mahammadem Fachím. Tento atentát má zřejmě souvislost s teroristickými činy proti USA..

2.11 Irán

V Iránu má použití terorismu ve jménu víry dlouhou tradici. V letech 1925 – 1978 byl u vlády v zemi šáh Mohamed Réza Paláví. Terorismus sloužil jako zbraň opozičních skupin. Nejmocnější z těchto skupin byly Mučedníci islámu. Požadovala striktní dodržování islámského zákona a chtěla zapovědět vše, na čem byl patrný vliv západní civilizace. V 60 letech došlo k napětí mezi náboženskými a nenáboženskými silami. Během tzv. bílé revoluce otevřel šáh zemi západu a vzdálil ji tak islámu. Tradiční zákony byly liberalizovány, především co se týká postavení žen. Vytvořily se pevné vztahy se Spojenými státy, které vyžadovaly společenské a hospodářské reformy jako podmínku vojenské pomoci. Reforma měla u širokého obyvatelstva podporu, na rozdíl od církve. Hlavním představitelem církve byl Chomejní, který byl za svou protivládní činnost zadržen a o rok později deportován ze země. Zdržoval se v sousedním Iráku a své stoupence podporoval a řídil odtud. Po několika letech byl na žádost Iránu deportován i z Iráku. Další zemí, která se stala jeho sídlištěm byla Francie. Přístup k modernějším technologiím však vedl k další podpoře teroristických skupin v Iránu. To vedlo k revoluci Napětí mezi islámem a nenáboženským státem dosáhlo vrcholu

v letech 1978 – 79, která přivedla k moci fundamentalistický režim ajatolláha Chomejního. Pod jeho vedením nábožensky motivovaný terorismus získal požehnání státu. 11.2.1979 vyhlásil Islámskou republiku.. O pár měsíců později vtrhlo 400 ozbrojených islámských studentů na americké velvyslanectví a zajalo 49 Američanů. Chomejní to nazval zápasem mezi Iránem a rouháním. Rukojmí byli drženi v zajetí 444 dní. Byl vydán edikt, ve kterém Chomejní prohlásil, že násilné akty, které jsou v rozporu s učením koránu, mohou být ospravedlněny státním zájmem. V roce 1989 Chomejní zemřel a zanechal po sobě pevně zakotvený islámský režim.

3 ROZDĚLENÍ

Stejně jako nelze napsat jednoznačnou definici terorismu, nelze jej i jednoznačně rozdělit. Každý autor popisuje různá rozdělení v závislosti na úhlu pohledu jakým pohlíží na terorismus. Existují však určité dělení na něž se autoři shodují.

Mezi nejčastější typy terorismu patří:

- mezinárodní terorismus – překračuje hranice států, obsahuje internacionální prvky, jako je např. podpora organizace jiným státem, útok na diplomatickou misi, či únos letadla s občany různých států.
- vnitrostátní terorismus – dotýká se vnitřních zájmů jednoho státu, projevy nepřesahují hranice.
- státní terorismus – používání teroristických metod státní mocí proti jejím oponentům. Je používán ve spoustě nedemokratických zemí, kde vládou různé extrémistické politické strany, popř. vládců.
- subverzivní (podvratný) terorismus – metoda boje v období studených válek
- sociální terorismus – je výsadou organizací s krajně levicovým zaměřením. Existence vyplývá ze špatné ekonomické situace země a se sociálním napětím z něho vyplývajícím.
- ekonomický terorismus – používání ekonomických nástrojů a mechanismů k oslabení potencionálního protivníka. Jejich používání vede k rozvratu ekonomických vztahů, ke zbídačení skupin obyvatelstva a k následnému rozpadu či oslabení politické moci.
- extrémistický terorismus - je založen na nesnášenlivé argumentaci, nenávisti a provokacích nejrůznějších fanatických skupin např. etnické, náboženské, politické.
- ekologický terorismus – používání nezákonných metod se záměrem dosažení pozitivních cílů – ochrana životního prostředí a přírodních zdrojů. Je používán proti vládě a průmyslovým organizacím.
- elektronický terorismus – snaží se o politickou destabilizaci na základě zneužití, nebo zničení informačních sítí, nebo jednotlivých elektronických systémů. Jeho význam s rostoucím trendem informačních technologií stále vzrůstá.
- náboženský terorismus - prosazuje náboženské ideologie, jež mohou být součástí oficiální politiky daného státu, násilnými prostředky.
- kriminální terorismus – jeho cíle jsou kriminální, ale metody jsou teroristické

- narkoterorismus – aktuální zejména v afrických zemích , slouží narkomafii k zastírání obchodů s drogami, odstranění nepohodlných úředníků.....
- jaderný terorismus – týká se krádeže a požívání jaderných zbraní za účelem výbuchu či zamoření dané oblasti.
- konvenční terorismu – historický typ, přetrvávající do současnosti.. Používá klasické metody, únosy, výbušniny, braní rukojmí
- nekonvenční terorismu – je poměrně nový, s postupem vývoje nových zbraní se mění i požití prostředků teroristy – elektromagnetické, akustické zbraně , zvukové střely
- superterorismus – jedná se nový fenomén jehož cílem je ničení a snaha zmařit maximální počet životů. Až do útoku na USA 11.9.2001 se obavy z tohoto druhu terorismu týkaly zbraní hromadného ničení. Do osudného dne si nikdo nekladl otázku, jak silná zbraň je Boing 373 s plnou nádrží.

3.1 Superterorismus

Jedná se o oblast terorismu, která patří mezi nejobávanější v celosvětovém měřítku, cíl má jediný, zmařit co nejvíce lidských životů. Existuje několik forem superterorismu v závislosti na použitých zbraních:

3.1.1 Použití jaderných zbraní

Za jaderné zbraně považujeme zbraně hromadného ničení, které jsou založeny na využití jaderného štěpení, nebo termonukleární reakci. Sestávají se z nálože, jejího nosiče a řídicího systému. Důsledkem výbuchu je silná tlaková vlna, pohybující se nejdříve od epicentra výbuchu a následně zpět s vysokou ničivou silou. Výbuch doprovází radioaktivní záření, jenž má okamžitý i dlouhotrvající účinky na živé organizmy. Oblast kde byly zbraně použity zůstávají dlouhodobě zamořeny.

Přístup k takovým zbraním je i pro teroristy velmi složitý, proto je spíše namístě chránit jednotlivé elektrárny před útokem a následném výbuchu.

3.1.2 Požití chemických zbraní

historie použití toxických dýmů spadá již do Peloponéských válek, použity byly i ve Vietnamu, Perském zálivu. Jako potenciální zbraně se nabízí celá řada bojových otravných látek. Dělí se na :

- *dušivé* – chlór, fosgen, difosgen, trifosgen- působí na respirační systém, dráždí sliznici, kůži. Po zásahu dojde k otoku a následnému rozpadu plicních tkání
- *zpuchýřující*-yeperit, lewisit – význačný svými lokálními účinky, při kontaktu proniká pod kůži, vyvolává puchýře a vředy. Zanítí ústní dutinu.
- *nervově paralytické* – tabun, sarin- jsou velmi toxické, rychle účinné. Do organismů pronikají trávicím a respiračním ústrojím, kůží a sliznicemi. Jsou bez barvy a chuti. Příčina smrti je selhání dýchacích svalů a srdce.

Tyto zbraně se jeví jako velmi atraktivní. Jsou levné a snadno vyrobitelné. Nejvýhodnější místa pro použití takových zbraní jsou uzavřené sály s vysokou koncentrací osob – stadiony, koncertní sály....Obrana proti takovému útoku je značně problematická a náročná.

3.1.3 S použitím biologicko a bakteriologickými zbraněmi

Hlavní složky těchto zbraní jsou biologické prostředky. Patří k nim patogenní mikroorganismy (viry, bakterie, houby a plísně), nebo jejich toxické produkty – toxiny. Při infikování živého organismu dochází k jejich rychlému množení a tím k produkci toxinu, což vede k paralyzaci, nebo usmrcení organismu. Inkubační doba je závislá na typu biologického organismu, odolnosti napadeného a dalších podmínkách. Délka inkubační doby je však mezi 1 dnem až 6 týdny. V praxi může být tedy útok veden a ukončen dřív, než jsou nějaké příznaky zpozorovány. Tento útok může být veden i několik dnů po sobě, aby se zvýšil jeho účinek.

Toxiny jsou jedovaté látky přírodního původu, působící různá onemocnění. Mohou být produkovány živočichy, pak mluvíme o živočišném toxinu, nebo rostliny, pak jde o rostlinné toxiny. Obrana proti těmto druhům útoku je v časném očkování účinnou látkou. Výroba je levnější než výroba chemických látek. Biologické zbraně lze snadno získat (mezinárodní sbírka kultur). Mají mnohem větší účinnost, než látky vyskytující se v přírodě. Teroristé se mohou zaměřit při použití biolog. zbraní na :

-rozptýlení aerosolů- jsou to látky, které mohou být dopravovány vzduchem, buď z explodující munice, nebo generováním aerosolového oblaku rozprašováním.

-kontaminace vody- bylo zaznamenáno několik pokusů kontaminovat vodní zdroje. Odborníci však tvrdí, že jsou tyto zdroje méně zranitelné, než si představujeme. Vody totiž procházejí různými chemickými postupy (chlor), jenž mají zajistit odstranění závadnosti.

-kontaminace potravin- pokusy o kontaminaci byly rovněž mnohokrát zaznamenány. Lze je však zneužít u potravin, jenž nepodléhají tepelným úpravám. Tyto úpravy likvidují většinu toxinu. Je tu možnost použít toxiny u již hotových jídel.

-použití v zemědělství- mají za úkol, kontaminovat zdroje potravy, což může mít pro některé státy dalekosáhlé důsledky.

Jako obzvlášť nebezpečný z hlediska budoucnosti mi připadá nekonvenční terorismus.

3.2 Nekonvenční terorismus

Pro oblast nekonvenčního terorismu je typické použití specifických prostředků, které se z hlediska mechanismu působení a účinků od klasických zbraní nebo ZHN (zbraně hromadného ničení) liší. Obvykle primárně nevyvolávají ničivé účinky, nicméně jejich sekundární devastací efekt může být srovnatelný se ZHN. V posledním období zaznamenávají prudký rozvoj zejména dvě formy nekonvenčního terorismu - informační a psychologický terorismus.

3.2.1 Informační terorismus

Je to relativně nová forma nekonvenčního terorismu. Jeho princip ovšem nový není. Krádeže, změny a ničení informací u oponentů nebo politických protivníků jsou stejně staré jako lidstvo samo. Hrozba informačního terorismu však strmě stoupá se stále rostoucí globalizací a s rozvojem informačních technologií. Z vojensko-politického hlediska je možné informační terorismus pokládat za důležitou odnož informační války. Klasický (konvenční) politický terorismus se snaží prostřednictvím použití fyzického násilí, případně jeho hrozbou, vytvořit klima strachu a nejistoty, cílevědomě zaměřené k ovlivnění chování populace a následně vládní politiky. Na rozdíl od něho, informační terorismus využívá ke stejnému účelu podstatně sofistikovanější prostředky - digitální informační systémy, sdělovací prostředky, či

jejich jednotlivé komponenty, jejichž prostřednictvím jsou podporovány teroristické kampaně či akce. V takových případech pak nemusí být nutně k vyvolání strachu použito násilí proti lidským cílům. Z kriminalistického úhlu pohledu je možné považovat informační terorismus za kombinaci kriminálního zneužití informačních technologií a teroristického fyzického násilí.

Informační technologie nabízejí teroristům mnoho nových příležitostí. Umožňují jim napadnout a zneužít s nízkou úrovní rizika a před zraky široké veřejnosti informační zdroje a informační systémy. V úsilí o upoutání pozornosti rozsáhlého publika plánují a realizují informační teroristé útoky tak, aby byly zajímavé pro informační média.

Uvedený princip vychází z předpokladu, že masmédia jsou úzce spojena s mocí. Z toho vyplývá, že prostřednictvím sofistikovaného útoku na informační systémy mohou být následně dosahovány politické cíle. Jako příklad lze uvést krádeže informací a jejich kriminální zneužití k vydírání nebo k osobnímu prospěchu pachatelů, změny informací a dokumentů v tištěné, vizuální či fonetické formě, za účelem vedení dezinformačních kampaní, či ničení informací s cílem fyzické či funkční destrukce technologických a informačních systémů atd.

Útok na informační systémy se jeví pro teroristy jako efektivní i z hlediska nákladů a vybavení. S technologií za několik tisíc korun či dolarů mohou napáchat mnohamilionové, případně mnohamiliardové škody a způsobit kolaps průmyslových, finančních, dopravních či mocenských struktur. V této souvislosti jsou za nejvíce ohrožené cíle pokládány letiště, plynovody a elektrické sítě, komunikační systémy, banky, vodní rezervoáry, velké průmyslové aglomerace, armádní řídicí systémy atd.

S růstem globalizace a centralizace informačních systémů a technologií roste i jejich zranitelnost. Právě z tohoto důvodu je v popředí zájmu teroristů i pracovníků bezpečnostních sborů specifická oblast informačního terorismu - kyberterorismus (cyberterrorism).

Kyberterorismus je možné definovat jako zneužití počítačových technologií proti osobám či majetku, za účelem vyvolání strachu nebo vydírání a vymáhání ústupků, zaměřené proti vládním institucím nebo civilní populaci, případně proti jejich segmentům, pro podporu politických, sociálních, ekonomických, případně jiných cílů, zaměřené na informační systémy používané cílovým objektem.

Aplikací definice terorismu vlády USA je možné kyberterorismus rovněž vymezit jako prokalkulovaný, politicky motivovaný útok proti informačním, počítačovým systémům, počítačovým programům a datům, vedený subnárodními skupinami nebo tajnými agenty, jehož výsledkem je násilí proti nezúčastněným a nebojujícím osobám.

Přímým důsledkem teroristického útoku, který může být proveden z kteréhokoli místa na Zemi, mohou být způsobeny primárně rozsáhlé škody a poškozeny miliony lidí. Následné sekundární efekty je však zpravidla svými účinky převyšují a umocňují.

V několika uplynulých letech byly zaznamenány tisíce víceméně úspěšných útoků na informační systémy, převážně subverzivně či kriminálně motivovaných, jejichž cíle jsou rozloženy v širokém spektru. Sahají od krádeže osobních informací za účelem vydírání až po proniknutí do digitálních sítí a následné fyzické či elektronické destrukce informačních systémů.

Jako příklad lze uvést případ, kdy sympatizanti irské teroristické organizace Sinn Féin (My sami) na texaské univerzitě v Austinu získali prostřednictvím internetu tajné informace o britských armádních a policejních operacích v Irsku a předali je Irské republikánské armádě. Dalšími známými případy jsou útoky teroristů proti systému řízení vlakové dopravy v Japonsku, jehož výsledkem byla mnohahodinová paralýza dopravního systému, nebo útoky italských Rudých brigád na vládní informační systémy, či modifikace webových stránek MV ČR.

Obecně jsou používány dvě základní metody teroristických útoků. V prvním případě jsou informační technologie cílem útoku, jenž je zaměřen na zničení vlastního informačního systému a systémů, které jsou na něm závislé. Druhá metoda využívá informační technologie jako nástroj k manipulaci a k zneužívání cizích informačních systémů, ke změně nebo krádeži dat, případně k přetížení a zahlcení informačních systémů.

Zcela výjimečné možnosti k uplatnění teroristických metod poskytuje prostředí internetu. Umožňuje teroristickým skupinám i jednotlivcům rychlou a utajenou výměnu informací, poskytuje prostor pro šíření jejich ideologií a názorů, umožňuje získávání nových aktivistů i sympatizantů. V jiných případech se internet stává bránou k průniku do počítačových sítí a poskytuje tak příležitosti k vedení kyberteroristických operací. Je však faktem, že teroristické skupiny využívají zatím internet více k propagandě a ke vzájemné komunikaci než ke kybernetickým útokům.

V současnosti má podle údajů ministerstva zahraničí USA dvanáct z přibližně třiceti nejaktivnějších teroristických organizací na internetu vlastní webové stránky. V této souvislosti je zajímavá i zpráva amerického Úřadu pro alkohol, tabák a zbraně, publikovaná v roce 1997, v níž je uvedeno, že v období 1985 až 1996 bylo vyšetřováno třicet čtyři případů bombových útoků, pro něž byla výbušná zařízení zkonstruována podle návodů uveřejněných na internetu.

Klasickým nástrojem používaným ke kyberteroristickým útokům jsou viry. **Viry** jsou speciální programy, které mají schopnost vlastní reprodukce. Mohou být připojeny k jiným programům a mohou tvořit vlastní kopie nebo další modifikované viry. Mohou poškodit nebo zničit data, měnit je, případně degradovat funkce operačního systému. Podle mechanismu jejich působení je lze rozdělit do několika základních skupin:

Logical bombs (logické bomby) jsou programy, které se tajně vkládají do aplikací nebo operačního systému kde provádějí destruktivní aktivity, když nastanou předem specifikované podmínky. Předem specifikovanou podmínkou startující logickou bombu může být v těchto případech například konkrétní datum.

Trojan horses (trojští koně) jsou škodolibé programy, které obvykle nepůsobí velké škody. Narušují však bezpečnost počítačových systémů a sítí a zneklidňují jejich uživatele. Často jsou maskovány jako hry nebo antivirové programy.

Worms (červi) je označení pro typy virů, které se šíří v počítačových sítích. Velmi často jsou šířeny prostřednictvím e-mailů. V současné době se jejich autoři zaměřují zejména na hledání "bezpečnostních děr" systémech nebo v poštovních programech.

Mocking-bird (druh ptáka napodobující zpěv jiných ptáků) je software umožňující monitorovat komunikaci mezi uživatelem a serverem, případně mezi uživatelem a dalším počítačem. Umožňuje odhalit jeho identifikační jméno i přístupové heslo.

Back door (zadní vrátka) jsou synonymem software pro "hledání "díry" v zabezpečení systému, jež byla záměrně vytvořena jeho tvůrci nebo správci. Jejím cílem je obvykle umožnění rychlého přístupu do systému v problematických případech či v kolizních situacích. V případě jejího odhalení či prozrazení je však ideálním místem průniku pro neoprávněné osoby.

Jedním z příkladů zneužití virů je virus "Code Red", který se objevil na přelomu července a srpna 2001 v počítačových sítích. Z technického hlediska je považován za jeden z nejpozoruhodnějších wormů (červů) historie. Během jediného dne se jeho obětí staly desítky tisíc webových serverů a jejich prostřednictvím se šířil dál po celém světě. Jeho primárním cílem byl server Bílého domu, který se však podařilo díky včasnému zásahu administrátorů zachránit. Postupně následovalo několik dalších, méně masivních útoků, jež byly odrazeny a obešly se bez velkých následků.

Po krátkém období klidu se však objevil zdokonalený Code Red II. a III., jehož tvůrci se z nedostatků původního viru poučili. Druhá verze viru napáchala škody, které výrazně převyšovaly škody dosažené při prvním útoku. Jejich celková částka je zatím odhadována přibližně na dvě miliardy dolarů.

Federální úřad vyšetřování (FBI) zveřejnil verzi v níž prezentuje názor, že použití uvedeného viru bylo součástí důmyslného plánu kyberteroristů. Podle názorů řady dalších odborníků je pravděpodobné, že útoky byly pouze "kouřovou clonou" pro operaci, jejímž primárním cílem bylo napadení velkých finančních institucí. V současné době se většina předních bezpečnostních agentur snaží najít osoby, které jsou za útok odpovědné.

Mimo virů je další používanou metodou "zahlcení" cílového systému (serveru), vedoucí k jeho zhroucení. Vyvolání uvedeného stavu (DoS - Denial of Services) předpokládá široce koncipovanou akci stovek, případně tisíců počítačů, při níž mají pachatelé nainstalovaný software, který jim umožňuje koordinovat útok na webové stránky oběti.

Stále aktuálnějším nebezpečím pro ochranu dat v kyberprostoru se stává tzv. **spyware**. Jedná se o malé utility, které se na cílový počítač nainstalují s jiným programem, s jehož funkcí však nesouvisí. Jejich posláním je průběžné zasílání informací o uživateli programu, obsahu a aktivitách jeho počítače firmě, která program vytvořila. V současné době je známo více než čtyři sta standardně používaných programů, které spyware obsahují.

Spyware nejčastěji zjišťuje následující údaje:

- systémové jméno uvedené v systémovém registru,
- IP adresu (adresu počítače pro připojení na internetu),

- záznam DNS adresy (informuje o poskytovateli připojení, lokalitě – státu, kde se počítač nachází),
- seznam všech nainstalovaných programů,
- údaje o souborech uložených na počítači,
- záznamy o aktivitách na síti (datum, čas, připojená adresa atd.),
- informace o telefonickém připojení (telefonní čísla kam se počítač připojuje),
- hesla pro připojení k síti atd.

Spyware je využíváno zejména ze zjištěných, případně z kriminálních důvodů. Možnosti jeho využití např. v oblasti zpravodajství nebo ve sféře terorismu jsou však evidentní, stejně jako u výše uvedených nástrojů a technik.

Původci podobných aktivit jsou obecně označováni jako hackeři (průnikáři), což je poněkud zkreslující termín. Pro upřesnění je možné početnou komunitu jedinců, kteří se snaží systematicky pronikat do počítačových sítí, z hlediska jejich motivace rozdělit do dvou základních skupin:

Hackeři jsou osoby, které pronikají do chráněných systémů, za účelem prokázání vlastních schopností. Jejich cílem není získání citlivých informací, získání osobního prospěchu nebo poškození systému. Hlavním motivem jejich jednání je překonávání ochranných bariér za účelem zábavy, pocitu dobrodružství a intelektuální převahy. Řídí se nepsaným "morálním kodexem", který jim mimo jiné ukládá informovat o nalezených nedostatcích v zabezpečení bez nároků na osobní veřejné uznání.

Crackeri používají z technického hlediska stejné nebo podobné metody jako hackeři, ale na rozdíl od nich pronikají do systémů za účelem krádeže nebo porušení dat. Podle jejich specializace je možné je dále dělit do řady dalších podskupin. Jako příklad lze uvést následující:

- Phrackeri se snaží napadat programy a zneužívat databáze telefonních společností za účelem získání telefonních služeb zdarma.
- Preakeri používají ukradené telekomunikační informace (čísla telefonních karet, telefonní čísla, atd.) pro přístup k dalším počítačům.

- Knackeři odstraňují ochranný kód programů za účelem jeho volného používání.

Z uvedených poznatků vyplývá, že demokratické státy musí v boji s terorismem stále řešit dilema vztahu osobní svobody a společenské bezpečnosti a s ní úzce související bezpečnosti informačních technologií. Výše uvedené aktivity jsou vždy ze společenského hlediska nebezpečné a hranice mezi jejich "sportovním", kriminálním či čistě teroristickým zneužitím je velmi nezřetelná. Z tohoto důvodu pokládá již dnes řada států jakýkoliv pokus o zneužití informačních technologií, bez ohledu na jeho prvotní motivaci, za teroristický čin. Takový postoj je pochopitelný v souvislosti s faktem, že prakticky všechny významné kriminální a teroristické organizace i zpravodajské služby disponují skupinami kvalifikovaných odborníků, jejichž úkolem je pronikání do informačních systémů protivníka.

Při koncipování zásad informační bezpečnosti je proto nutné odpovědět na řadu otázek, které jsou z tohoto hlediska zásadní a mají i svůj etický podtext. Jedná se především o následující problémové okruhy:

- Jaké jsou možnosti vlády, státní správy, bezpečnostních agentur a dalších institucí reagovat na informační teroristický útok?
- V jaké míře ohrožuje informační terorismus chráněné údaje a jaké legislativní možnosti k jeho postihu existují ?
- Na základě jakých principů je možné rozlišit politicky motivovaný informační terorismus od běžné (ekonomické) kriminality?
- Jakým způsobem může policie přispět k ochraně státní, veřejné a soukromé informační struktury?
- Jakým způsobem může policie a odpovědné instituce efektivněji reagovat na hrozbu mezinárodního informačního terorismu?

Odpovědi na uvedené otázky je možné chápat jako východiska pro budování účinného preventivního systému v oblasti ochrany informací.

3.2.2 Psychologický terorismus

Pod termínem "terorismus" si laická veřejnost obvykle představuje použití nejhrubších forem násilí, jakými jsou např. bombové útoky, vraždy a únosy. Z hlediska teroristů jsou však takové akce pouze prostředkem k pronikání do sdělovacích prostředků, k dosažení potřebné publicity a k zajištění pozornosti širokých skupin obyvatelstva. Dosažení takového stavu jim pak následně umožňuje psychologicky působit na veřejnost a cíleně a sofistikovaně měnit její postoje. V této souvislosti lze pak chápat terorismus jako specifickou formu psychologické války.

Psychologická válka je na rozdíl od psychologického terorismu vedena ve válečném období a je směřována proti nepřátelskému lidskému potenciálu, za účelem změny jeho názorů, postojů a následně chování. V průběhu válečného konfliktu je hlavním cílem vedení psychologické války paralyzovat vůli protivníka a civilního obyvatelstva k odporu a k boji. Psychologický terorismus je však na rozdíl od psychologické války využíván i v mírové době. V jeho rámci je používána řada nástrojů a metod shodných s principy psychologické války a cílevědomě ovlivňujících rozhodování a chování cílových skupin. Stejně tak jako je nezbytným předpokladem úspěchu psychologické války vedení informační války, je z hlediska vedení teroristických psychologických operací nutností využívání informačního terorismu. Tyto dvě formy terorismu jsou na sobě existenčně závislé a jedna bez druhé nemůže v delším časovém horizontu existovat. V daném kontextu pak můžeme psychologický terorismus vymezit následovně:

Psychologický terorismus je plánované použití propagandy a dalších psychologických prostředků v době míru, za účelem ovlivnění názorů, emocí, postojů a chování jednotlivců či cílových skupin populace tak, aby přímo nebo svými důsledky ohrožovaly bezpečnost a ústavní principy státu.(Brzybohatý, online)

Psychologický terorismus, stejně jako psychologická válka, je zaměřen na vědomí lidí a snaží se ovlivnit jejich chování a rozhodování prostřednictvím psychologických operací. Psychologickou operací je tedy možné považovat za základní prvek vedení psychologické války. Psychologické operace mohou mít mnoho forem a jsou obvykle namířeny proti konkrétní cílové skupině, za účelem jejího zmanipulování a vyvolání požadované reakce (formy chování) jejích členů. K tomuto účelu používají organizátoři psychologických operací celou

řadu prostředků. Mezi něž patří např. propaganda, dezinformace, podvrhy a falšování dokumentů, atd. Cílem působení komplexu vlivů odvíjejících se z použitých prostředků je vyvinout na protivníka (vládu, instituci, zájmovou skupinu, jednotlivce, atd.) takový psychologický tlak, který ho nutí k jednání, oslabující jeho materiální, mocenskou i morální pozici. Aplikovaně, v souladu s definicí NATO, je pak možné termín "psychologické operace" blíže vymežit. Jedná se o plánované aktivity v míru i ve válce, zaměřené proti nepřátelské, neutrální i přátelské veřejnosti, za účelem ovlivnění jejich postojů a chování a následném dosažení politických a vojenských (aplikovaně ekonomických, náboženských, sociálních atd.) cílů.

Vedení psychologické operace je náročnou činností, která vyžaduje relativně hluboké speciální znalosti či zkušenosti a náročné plánování. Samotné plánování probíhá v několika fázích:

V první fázi plánování operace jsou stanoveny cíle operace a analyzovány podmínky a vztahy cílové skupiny (skupin). Pro tyto účely je třeba důkladně prostudovat její historii, geografické podmínky, hodnotovou strukturu, hierarchii, sociální klima, ideologii, ekonomické vztahy, vztah k náboženství, atd. Primárním cílem je v tomto případě najít přitažlivá a neutrální témata, na něž bude cílová skupina reagovat.

Dalšími objekty zájmu jsou při plánování lidé, kteří mají ve skupině význačnou formální či neformální pozici. Podpora prezentace jejich názorů, posilování vlivu, či naopak jejich diskreditace, může výrazně ovlivnit formování postojů u ostatních členů skupiny k určitému problému.

Třetí etapa plánování je zaměřena na formulaci konkrétního "sdělení" které bude cílové skupině předneseno a bude ji ovlivňovat. Základním předpokladem jeho úspěšnosti je, aby bylo v souladu s výsledky předcházející analýzy a jeho skutečná či zdánlivá věrohodnost. Rozhodující pro jeho úspěšnost jsou zejména následující faktory:

- Forma sdělení (musí být v souladu s historickým, kulturním prostředím a zvyklostmi).
- Racionální informace (musí být ověřitelné).

- Iracionální informace (jsou voleny tak, aby vyvolávaly silné emoce a byly obtížně ověřitelné).
- Zjevný obsah sdělení (obvykle se odvolává na morálku, právo, veřejné mínění či obecně známá fakta).
- Četnost a frekvence opakování.
- Skrytý obsah sdělení (nabízí skrytou formou řešení problémů obsažených ve sdělení v souladu s cíli psychologické operace).
- Výběr vhodných sdělovacích prostředků (letáky, noviny, rozhlas, televize, atd.)
- Zpětná vazba, umožňující hodnocení aktuálních výsledků psychologické operace a její následné korekce (obvykle jsou využívány psychologické a sociologické metody a prostředky).

Psychologická operace je tedy založena na cílevědomém využití již existující nebo uměle vytvořené situace, ve které je cílová skupina (veřejnost) účelově informována prostřednictvím sdělovacích prostředků, s cílem vyvolat u ní požadovaný typ reakcí (chování). K tomuto účelu jsou používány psychologické manipulace, jejichž podstatou je vložení cílevědomě vybraných, či upravených informací do vědomí (do podvědomí) člověka, či skupiny lidí, s cílem docílit jejich indoktrinaci (změny postojů). Nástroje používané k tomuto účelu mohou být založeny na využití logické nebo emocionální argumentace, na psychologických, sociálních či fyziologických principech.

Základním předpokladem úspěšné indoktrinace je vytvoření emočně vypjaté situace - ve sféře terorismu obvykle na základě rozvinuté frustrace nebo deprivace, většinou související s použitím různých forem násilí. V tomto typu situací dochází k potlačení kognitivních mechanismů a lidé v nich mají zvýšenou tendenci k nekritickému přijímání vnějších informací a následné změně chování, která je často iracionální.

Psychologické manipulace mohou mít různou úroveň a intenzitu a v žádném případě nejsou spojeny pouze s negativními jevy. S jejich sociálně, morálně a právně přijatelnými formami se setkáváme prakticky denně v různých reklamních kampaních i v osobním kontaktu s druhými lidmi. Mohou však mít i podstatně tvrdší a nebezpečnější formy, založené na tzv. vymývání mozků (brain-washing), což je souhrnný název pro speciální postupy, které

k dosažení indoktrinace používají mimo jiné i psychické či fyzické násilí a mohou vést až k nevratnému fyzickému a psychickému poškození osob, proti nimž byly použity. Jako příklad lze uvést postupy používané náboženskými sektami nebo zpravodajskými službami.

Základním nástrojem psychologické války a psychologického terorismu je propaganda. Pro vymezení obsahu tohoto termínu existuje řada definic různých autorů.

Přes různé odlišnosti názorů lze na jejich základě odvodit, že uvedený termín vyjadřuje záměrnou a sofistikovanou činnost, jejímž cílem je s pomocí účelově vybraných informací vyvolat u cílové skupiny takové formy chování, které jsou v souladu se zájmy propagandisty.

Na základě znalosti zdrojů, ověřitelnosti a pravdivosti informací lze propagandu rozlišit na bílou (selektivně použité pravdivé informace z ověřitelných zdrojů), šedou (částečně pravdivé či upravené informace z problematicky ověřitelných zdrojů) a černou (lživé, účelově používané informace - dezinformace, z falešných či neexistujících zdrojů).

Je zajímavé, že většina odborníků zdůrazňuje nutnost udržení odstupu propagandisty od obsahu propagandy. Jinými slovy, identifikace propagandisty s obsahem propagandistické kampaně znemožňuje objektivní hodnocení jejího průběhu a výslednosti. Dotaženo ad absurdum, propagandista by neměl bezmezně věřit vlastním argumentům a měl by je používat pouze jako racionální účelový prostředek, umožňující cílenou manipulaci osob nebo skupin.

Pro moderní vedení propagandy je typické využití široké palety různých masových médií, např. plakátů, filmů, televizních programů, inzerátů, fotografických snímků, novinářských tiskových forem a počítačové techniky. Propaganda není ideologie, ale nástroj ovlivňování, který je k dispozici politickým, náboženským či jiným organizacím. Její sílu a možnosti je možné demonstrovat na příkladech z nedávné minulosti, kdy např. záběry televizních kamer a novinové články dokázaly svým působením na veřejné mínění ve velmi krátké době donutit západoevropské země a USA ke stažení vojenských sil z Libanonu či ze somálského hl. města Mogadišo (Muqdisho) a k přehodnocení jejich diplomatických, politických i vojenských aktivit v krizových regionech. Stejný mechanismus působení je možné zaznamenat v současnosti např. v průběhu mírových operací na území bývalé Jugoslávie.

Terorismus propagandu využívá, je s ní bezprostředně spojen a je na ní existenčně závislý. Samotné konvenční teroristické akty lze v souladu s L. Bittmanem zařadit do propagandistické kategorie "propagandy činem". Uvedený termín, který historicky pochází

z anarchistického slovníku, v sobě zahrnuje fyzické akty násilí nebo hrozby násilím, případně jiné typy demonstrace síly, za účelem upoutání pozornosti, vytvoření emociálně vypjatého klimatu v cílové skupině, případně v celé společnosti, zastrašení protivníka a docílení politických ústupků. Propaganda spojená s teroristickým činem nemusí mít nutně slovní podobu. Teroristický čin v závislosti na společenských podmínkách, na aktuálních okolnostech, na způsobu provedení, na výběru cíle a načasování, atd., obsahuje prakticky vždy určité poselství (hrozbu), které má symbolickou, nonverbální formu.

Teroristické operace nemají fakticky z vojenského či z mocenského hlediska žádný význam. Jejich hlavním smyslem je manipulace a změna veřejného mínění.

Jak z předcházejícího textu vyplývá, psychologické operace jsou nedílnou součástí terorismu. Současně je potřebné zdůraznit, že mohou být využity jako protizbraň proti uvedenému jevu, formou public relations, jejichž cílem může být například eliminace teroristické (nepřátelské) propagandy, snížení účinků posttraumatického šoku, nebo příprava veřejnosti na možnost teroristických útoků a na optimalizaci jejího chování v krizových situacích.

Public relations (vztahy s veřejností) jsou v tomto kontextu chápány jako psychologické operace vedené oficiálními institucemi vůči přátelské veřejnosti, s použitím zákonných a morálně přípustných prostředků a metod, za účelem dosažení pozitivních cílů.

V jejich rámci může být veřejnost seznamována s mechanismy působení terorismu, mohou být odhalovány jeho skryté cíle, kompenzovány psychologické dopady a poskytovány návody k optimálnímu chování v krizových situacích. Mohou být využity i ofenzivně, například v rámci zpravodajských aktivit.

Public relations není možné pokládat za samospasitelný nástroj v boji s terorismem. Ve sféře protiterorismu může plnit tento typ bezpečnostních operací úlohu důležitého podpůrného mechanismu. Z hlediska budoucnosti lze pak přijmout tvrzení, že vzhledem k rychlému rozvoji globalizace a informačních technologií význam psychologických operací a protioperací poroste.

4 TERORISTICKÉ ORGANIZACE

V současné době existuje ve světě mnoho skupin, jejichž cílem jsou nátlak, útok, působení škod atd. Navíc se všechny teroristické skupiny skládají z mnoha malých podskupin, které obývají různá území a pracují jako samostatná jednotka. K zahájení útoku dochází až po obdržení smlouvaného signálu ze základny. (Odborníci se domývají, že pokyn k útoku na USA vydal sám Usáma bin Ládín, jehož projev byl vysílán v televizi a nějakým skrytým znakem dal povel k útoku). Samotná organizace teroristických skupin, není vůbec jednoduchá a liší se vzájemně skupinu od skupiny. Všechny však mají společné, že se snaží maximalizovat svoje šance při útoku a minimalizovat možnost odhalení. Nyní popíšeme nejznámější teroristické organizace.

4.1 Hamás

Spolu s palestinským Islámským džihádem patří Hamás k hlavním islámským teroristickým organizacím se základnami na břehu Jordánu a v pásnu Gazy. Jejich členové jsou zásadně proti všemu západnímu a jsou odhodláni zničit Izrael a založit palestinský islámský stát. Hamás i Islámský džihád neuznávají existenci Izraele, odmítají jakékoli dohody, politické dohody Arabů s Izraelem a svatou válku považují za jediný prostředek k dosažení svých náboženských a politických cílů. Obě organizace považují používání terorismu za legitimní. V případě Hamásu je však terorismus jen jednou z činností. Mezi další patří také politické, společenské, vzdělávací a kulturní aktivity.

Hamás oficiálně vznikl v roce 1987, jeho ideály se však vyvíjely mnohem dříve (70-80 léta). Hamás byl zprvu zaregistrován jako nevýdělečná organizace v roce 1978 s názvem al – Mujama svým zakladatelem Ahmedem Jásínem. Původní činnost měla být zaměřena na vedení věřících k tomu, aby se stali řádnými muslimy. Financování byli především z řad islámských příznivců formou zakátu, náboženskou daní. Většina těchto peněz byla využita pro dobročinné účely (financování nemocnic a mešit). Svou současnou podobu získal po vypuknutí palestinského povstání.

Následovaly série útoků zaměřené proti Izraeli. Organizace Hamásu se postupně měnila. V roce 1989 byl Ahmed Jásín zatčen. Vzrostl význam vedení sídlícího mimo okupovaná území, především v Jordánsku, Sírii a Spojených státech. Vedení Hamásu tvoří vysoce postavení náboženští kněží a základ nejvyšší poradní rada.

Hamás na území své působnosti vytvořil čtyři samostatná oblastí velení, tři na západním břehu Jordánu a jedno v pásnu Gazy. Každé oblastní velení je vedeno velitelem jmenovaným poradní radou, které je podřízen. Velitel řídí výbor, který koordinuje činnost v každém regionu. Všeobecné útoky jsou sdělovány exilovým vedením, avšak útoky na židovské osadníky a izraelské vojáky nevyžadují výslovné schválení. Atentáty na židovské občany na území Izraele však musí mít souhlas rady.

Za teroristické útoky Hamásu odpovídá vojenské křídlo, brigády Izz al_Din al-Kásim, založené roku 1991. Dohlíží nad bojovými akcemi, mají za úkol výcvik a nábor nových členů. Nováčci prochází výběrovým řízením, po absolvování výcviku se jim dostane náboženského a ideologického vzdělání. To vše probíhá v pásnu Gazy.

Hamás během svého vývoje prošel třemi fázemi. Zpočátku byl odpor vyjadřován házením kamení, demonstracemi, pěstními souboji atd.

Druhá fáze je charakterizována vzrůstem počtu střetů mezi Hamásem a nejdůležitějším ne-náboženským palestinským hnutím Fatahem. Rostla propaganda skupiny, kdy letáky a kázání podněcovali k útokům na Izraelce. Výměnou za zvýšení počtu útoků přislíbil Irán 30 mil dolarů ročně.

Třetí fáze je složena především ze sebevražedných útoků.

1.10.1997 byl propuštěn zakladatel Hamásu Jásin ze zdravotních důvodů.

4.2 ETA

Euskadi ta Askatasuna - Baskická vlast a svoboda

Její cíl je vytvořit nezávislý baskický stát na Severu území Španělska. Dne 31.7.1959 se rozhodla skupina studentů založit organizaci ETA, jako reakci na rozpínání Španělska. Téměř deset let strávili debatami o své ideologii. Začali se projevovat názory, které chtěli vyvolat občanskou válku a dohnat tak Španěly ke kapitulaci. Postupně docházelo k ozbrojeným střetům. Po zastřelení policií jednoho z hlavních členů, došlo k odvetě zabitím policejního šéfa. Reakce vlády byla okamžitá a prudká. Došlo k zatýkání, mučení a vyhnání tisíce Basků. 16 vedoucích představitelů ETA bylo zatčeno a z toho 6 odsouzeno k trestu smrti.

Nejproslulejší akce se odehrála v prosinci 1973 kdy byl zavražděn admirál Luis Carrer Blank, který byl nástupcem tehdejšího vládce generála Franka. ETA podkopala silnici po které jezdil admirál denně do kostela a nanasla tam výbušninu, právě při průjezdu došlo k výbuchu.

Po této akci se uvnitř organizace děly rozpory. V roce 1974 se oficiálně rozdělila na 2 části. Vznikly tak ETA-M *militari*, dávající přednost ozbrojeným útokům a ETA-PM *politici-military* sdružující umírněné členstvo usilující o vybudování politického postavení.

V roce 1975 byla nastolena ve Španělsku demokracie. ETA postupem času začala ztrácet přízeň zahraničí jako bojovníci za svobodu a získávaly statut jako skupina ohrožující demokracii. ETA stupňovala své akce. Francie, která měla strach z rozmachu terorismu zahájila rozhodnou akci proti terorismu. Ve vězení v obou zemích se nacházelo asi 500 lidí.

ETA má politické křídlo zvané *Herri Batasuna* HB – jeden národ. Při volbách nikdy nezískala víc jak 20 % hlasů, ale získala 1 křeslo v Evropském parlamentu. Odmítala se však vzdát terorismu obecně a brzy na to o své místo přišla.

ETA dnes zůstává stále aktivní a zaměřuje se především na státní představitele.

4.3 IRA

Velká Británie vládla Irsku od 12. stol. Většina Irů se s tím však nikdy nesmířila, což i značně prohlubovala náboženská příslušnost. Zatímco Angličané jsou protestanti, Irové jsou katolíci. Ozbrojená povstání na sebe nenechaly dlouho čekat.

V roce 1858 skupina irských emigrantů žijících v USA vytvořili revoluční sdružení, jehož cílem bylo dosažení nezávislosti Irska na Velké Británii. To se brzy rozšířilo do samotného Irska a mělo za následek řadu pumových útoků. Většina z nich byla směřována na budovu parlamentu.

Na počátku 20. stol. nemohl být problém nadále ignorován. Britský parlament začal hovořit o částečné nezávislosti, extrémisté však požadovali nezávislost úplnou. Na velikonoce 1918 došlo k největším krvavým nepokojům (viz. Irsko).

V roce 1918 se dostala do parlamentu strana Sinn Féin usilující o irskou nezávislost. Rok na to povstalci založili Irskou republikánskou armádu IRA a pod vedením Michaela Colliinse zahájila partizánskou válku

V roce 1921 nabídli Britové příměří. V jeho rámci měl být vytvořen na jižní část ostrova nezávislý irský stát., zatímco sever by dál připadal Británii. S tím však souhlasila pouze část umírněných povstalců. I přesto byla 6 prosince dohoda podepsána. Rozpory v hnutí vyústily do kruté občanské války na jejímž konci se nacházela IRA na pokraji úplného zničení. Po té bylo vyhlášeno příměří ve kterém se zbylí členové IRA sjednocovali. Nedlouho na to začali přepadávat a loupit a tím si vytvořili zásobu zbraní. Během dalšího vývoje provázely tyto země mnoho útoků ze strany teroristů na jedné straně a represí ze strany vlády na straně druhé. Do scény se zapojili i běžní Irové, kteří protestovali a demonstrovali proti Británii. Ta bohužel svými represemi zasáhla i proti běžným civilistům, britští výsadkáři zahájili palbu proti civilistům a 13 jich zabili. Tento den vstoupil do historie jako krvavá neděle. Jako odplatu způsobila IRA nejrozsáhlejší sérii pumových útoků namířených proti občanům Severního Irska. Tento den je zván krvavý pátek. Po té se nadále střídaly období útoků s období příměří.

V polovině 70 let přijala IRA novou organizační strukturu, jejímž základem se staly menší seskupení (buňky). Jednotky měly 6 – 12 členů a byli to především lidé z dělnických předměstí.

Do roku 1976 se vězni ze strany povstalců mohli těšit ze statutu válečných zajatců. Britská vláda však rozhodla, že se s nimi bude zacházet jako s normálními vězni. Vězni začali protestovat, odmítali nosit oblečení (nosili pouze prostěradla) a drželi hladovku. Do ulic se začaly vracet velké nepokoje.

Odhad počtů členů IRA je složitý, avšak z počtu hlasů straně Sinn Féin – 13,4 % je možno ukázat na velkou podporu u místních obyvatel.

10.4.1998 zástupci politických stran podepsali dohodu o budoucím uspořádání Irska a 2.12.1998 bylo dohodnuto odzbrojování IRA od února 2000.

4.4 Tálibán

Hnutí Tálibán, jehož cílem bylo od počátku vytvoření islámského státu řízeného podle zásad islámského práva šaría, založili v červenci 1994 studenti koránu údajně z podnětu bývalého pákistánského ministra vnitra Násirulláha Bábara, původem Paštuna. Pákistánské tajné služby také příslušníky Tálibánu vyzbrojily, aby ochraňovali konvoje směřující přes Afghánistán do Střední Asie. V Afghánistánu, zmítaném občanskou válkou, je místní obyvatelé zpočátku

vítali jako osvoboditele. Ale poté, co začali zavádět sérii zákazů a nesmyslných omezení, se důvěra v Tálibán postupně vytrácela. Již za dva roky své existence se hnutí stalo jednou z nejmocnějších sil a podařilo se mu ovládnout 60 procent země; afghánskou metropoli Kábul obsadilo 26. září 1996. Den po dobytí města popravil Tálibán někdejšího prezidenta Nadžibulláha. Afghánistán se vyhlásil za "plně islámský stát" a ohlásil zřízení dočasné vládnoucí rady.

Mezinárodní společenství islámský fundamentalistický režim Tálibánu neuznává. Výjimkou je pouze sousední Pákistán a dva blízkovýchodní státy, Spojené arabské emiráty a Saúdská Arábie, které uznaly vládu Tálibánu v květnu 1997. Hnutí Tálibán loni v lednu uznalo "nezávislost" Čečenska, které poté v Afghánistánu otevřelo diplomatickou misi. OSN na Tálibán uvalila v říjnu 1999 sankce především kvůli ochraně, kterou poskytuje bin Ládinovi. Mocenská struktura Tálibánu má základ v Kandaháru na jihu země. Vůdcem hnutí je mulla Muhammad Umar, který má uvnitř organizace neomezenou moc a užívá titul amír al-muminín, kníže věřících. Západní experti tvrdí, že právě mulla Umar je klíčovou postavou hnutí a strůjcem tvrdé linie Tálibánu. S Usamou bin Ládinem, který se Afghánistánu skrývá, si je osobně velmi blízký.

Bin Ládin údajně poskytuje Tálibánu finanční prostředky. Jedním z hlavních finančních zdrojů byly pro hnutí vždy prostředky z obchodu s opiem. Přes oficiální pronásledování obchodu s drogami, Tálibán od roku 1995 kontroluje údolí, v němž pěstuje mák na opium (roční produkce 2500 tun). Poplatky a daně, které členové Tálibánu vybírají od místních překupníků s drogami, prý představují mnohamiliónové sumy v dolarech.

Príslušníci Tálibánu jsou převážně Paštunové z kmenových svazů Duráníů a Ghilzajů z jižního Afghánistánu. Na územích, která ovládli, zavedli přísné pořádky a krutou interpretaci islámského práva: nikdo nesmí sledovat televizi, video, navštěvovat kino, poslouchat hudbu, tancovat, používat internet, šířit v zemi jiné náboženství než islám, fotografovat, zobrazovat či modelovat lidi a další živé tvory, hrát šachy či karty, pít alkohol, pouštět draky, chovat holuby či pořádat kohoutí zápasy.

Ženy nesmějí ukazovat na veřejnosti tvář, líčit se, zdobit se šperky, chodit do zaměstnání a do škol, chodit na veřejnost bez mužského doprovodu, řídit auto a sedět vedle řidiče. Muži nesmějí nosit kravatu, holit se a chodit na univerzitu bez turbanu. V souvislosti s těmito zákazy nařídil letos v únoru mulla Umar zničit všechny sochy v zemi, včetně těch, které

pocházely z předislámské doby. Proti rozhodnutí marně protestovalo UNESCO, OSN, řada islámských i neislámských zemí a osobností vědeckého a kulturního světa. Ze šíření křesťanství v zemi obvinil Tálibán v srpnu osm zahraničních a 16 afghánských pracovníků humanitární organizace Shelter Now International (SNI). Soudní proces s cizinci a Afghánci je veden odděleně. Afgháncům hrozí trest smrti a není vyloučeno, že by stejný osud mohl stihnout i jejich zahraniční kolegy.

Protitálibánskou opozici, která vede s hnutím neustálé boje, tvoří příslušníci národnostních menšin Tádžiků a Uzbeků, šíitští Hazárové a muslimové hlásící se k ismáilovcům. Všechny pokusy o nastolení míru v zemi ztroskotaly. Podle bývalého opozičního velitele Ahmada Šáha Masúda bojuje od listopadu 2000 v řadách hnutí Tálibán čečenská jednotka (pravděpodobně 1500 mužů) a 1800 Pákistánců.

Afghánští vládci z radikálně islámského Tálibánu se dostali díky teroristickému útoku na USA mezi dva mlýnské kameny: ať udělají cokoli, budou za to zřejmě muset zaplatit vysokou cenu. Vůdce Talibanu mulla Muhammad Umar ještě před nedávnem možnost vydání bin Ládina vyloučil. Byla by to zrada islámu, zdůvodnil tehdy. Pokud by totiž jeho mezinárodně izolovaný režim tohoto teroristu saúdskoarabského původu vydal do rukou USA, byl by to rázný políček všem islámským fundamentalistům, na jejichž všestrannou pomoc je Tálibán odkázán.

Fundamentalističtí bojovníci pod prapor bin Ládina přicházejí z Čečenska, Uzbekistánu, Pákistánu, Saudské Arábie, Egyptu, Alžírsko a Jemenu. Odborníci odhadují počet těchto samozvaných božích bojovníků ze zahraničí asi na 6000. Tálibánský režim je eufemisticky označuje za "hosty", ti však již dlouho tvoří páteř jeho moci.

Vliv především arabských fanatiků na vývoj v Afghánistánu zničeném dvěma desetiletími války v poslední době silně vzrostl. V boji Tálibánu proti opozici na severu země představují právě zahraniční bojovníci hlavní bojovou sílu. Cizí bojovníci vybudovali v zemi desítky nových mešit, včetně velkého ústředí Tálibánu v Kandaharu. V hlavním městě Kábulu otevřeli asi 50 pekáren, z nichž chudým rozdávají chleba. To vše jen za poslední rok. Pokud by Tálibán vydal bin Ládina, všechna pomoc by skončila. Cizí bojovníci by odmítli za Tálibán bojovat a své peníze by vzali pryč. Tálibán by se tak dostal do izolace i ve fundamentalistickém táboře. Postavení Tálibánu komplikuje skutečnost, že mnoho řadových Afghánců a zejména nacionalisté sledují růst vlivu zahraničních bojovníků velmi nelibě. Nacionalisté

uvnitř Tálíbanu, kteří by se cizích bojovníků nejraději zbavili, jsou nyní ještě více frustrováni. Bojí se však ozvat veřejně, protože cizí fundamentalisté jsou mocní.

Každodenní nálety amerických letadel sice úspěšně ničí základny Tálíbanu a výcviková střediska, afghánské vládní hnutí však zůstává při síle a spekulace o rozkolu v jeho vedení se nepotvrzují. Kromě politického a vojenského vůdce mulla Muhammada Umara, který se vyhýbá médiím, tvoří viditelné jádro asi třicetičlenného nejužšího vedení Tálíbanu šest vedoucích představitelů.

4.4.1 Vůdci tálíbanu

Mulla Muhammad Umar jedná se o mýtického vůdce tálíbanu. Jestli opravdu žije je velmi rozporuplné, projevy které napsal, za něj přednáší někdo jiný. Kdyby se nakonec ukázalo, že mulla Muhammad Umar je ve skutečnosti vymyšlenou postavou, nikdo by se nemohl moc divit. Lidí, kteří ho na vlastní oči viděli, je jen pár a až na několik málo výjimek se jednalo jen o příslušníky Tálíbanu.

Také historky o Umarově životě a skutcích působí fantasticky. Chudý chlapec, který musel žít po smrti otce rodinu, díky síle své víry vystudoval náboženství. Po hrdinných bojích proti sovětským okupantům se vrátil k poklidnému životu vykladače Koránu v kandahárské škole. Řádění hord mudžáhidů během občanské války ho ale donutilo jednat, vyzval své studenty, aby zakročili a nastolili v zemi znovu pořádek. Což se mu také zanedlouho podařilo. Jeho stoupenci ovládli za dva roky většinu území Afghánistánu, když předtím ovládali sotva jednu provincii.

Mezi další vůdce patří

Osmačtyřicetiletý **mulla hadždž Muhammad Hasan Achund**, který je prvním náměstkem předsedy vládní rady Tálíbanu, je Paštun z Kandaháru, podobně jako většina vysokých činitelů hnutí.

Bývalý náčelník štábu tálíbánské armády se v letech 1979 až 1989 účastnil svaté války proti sovětským okupantům v řadách fundamentalistické sunnitské Islámské strany (Hezbe islámi), jejímž vzorem bylo při založení v roce 1978 Muslimské bratrstvo. V Islámské straně patřil k mírnější frakci Muhammada Júnise Chálise.

Hadždž Abdul Kábir, druhý náměstek předsedy vládní rady Tálibánu a ministr hospodářství, pochází z významného paštunského kmene ve východní provincii Paktíja. Zakládající člen hnutí Tálibán byl v letech 1979 až 1989 za války proti Sovětům úspěšným vojenským velitelem Islámské strany. Má značnou moc v Dželálábádu, kde je guvernérem. Po smrti předsedy vládní rady Muhammada Rabbáního jeho politický vliv vzrostl.

Třiačtyřicetiletý **Vakíl Ahmad Mutavakkil**, ministr zahraničních věcí, je synem náboženského činitele z Kandaháru, který zemřel v době sovětské okupace. Rozený diplomat je úzce spjatý s Muhammadem Umarem. Studoval s ním ve stejné madrase a začal kariéru jako jeho řidič a tlumočnick. Nemá žádnou kmenovou mocenskou bázi a zdá se, že nemá v úmyslu proti Umarovi se postavit.

V úřadu se obklopil mladým týmem. Působí umírněným dojmem, a proto se objevily spekulace, že by mohl reprezentovat separatisty v řadách Tálibánu. Hnutí tyto informace ale popřelo.

Kari Ahmadulláh, Paštun z provincie Ghazní, je jako ministr bezpečnosti zodpovědný za zpravodajské služby. V září 2000 se účastnil vítězné ofenzívy proti jednotkám Ahmada šáha Masúda v Tálíkánu, správním středisku provincie Tachár, kde působí jako guvernéř. Ve vedení Tálibánu začínal jako ministr vnitra. Je považován za efektivního a vlivného politika.

Mulla hadždž Ubajdulláh Achund, ministr obrany, je Paštun pocházející z oblasti Kandaháru. Účastnil se svaté války proti Sovětům jako příslušník. Národní islámské fronty (Mahá-zí millíje islámí), umírněné sunnitské monarchistické strany pod vedením Pír Saída Ahmada Gíláního. Mulla Muhammad Umar oceňuje jeho vynikající služby na bitevních polích.

Abdas Salám Zaíf, velvyslanec hnutí Tálibán v Pákistánu, je všeobecně známý hlavně od 11. září, kdy se v Islámábádu na pravidelných tiskových konferencích stal jedním z hlavních mluvčích Tálibánu.

Blízký spolupracovník mully Muhammada Umara byl před srpnem 2000, kdy nastoupil do úřadu v Islámábádu, náměstkem ministra průmyslu a dolů a ministrem dopravy. Dával tehdy najevo ambice režimu obnovit afghánské hospodářství a prosazoval v zájmu rozvoje afghánského důlního sektoru účast zahraničních investorů.

Mezi hlavní členy Tálibánu lze počítat i **Usama bin Ladin**

Usáma bin Ládín, strůjce teroristického útoku organizace al-Kajdá na Spojené státy americké 11. září roku 2001 a nejhledanější terorista současnosti, přichází na svět v roce 1955 nebo 1957 v Saudské Arábii ve městě Džidda jako sedmnácté z padesáti sedmi dětí Muhammada bin Ládína, multimilionáře a stavebního podnikatele jemenského původu.

Na počátku osmdesátých let 20. století Usáma bin Ládín finančně podporuje afghánské mudžáhidy, bojující proti sovětským invazním jednotkám v Afghánistánu. V roce 1984 zakládá v pákistánském hraničním městě Pěšávaru Abdalláh Azzam, palestinský islamista z Jordánska, základnu zvanou Maktabu l-chidamat, kde jsou soustředěni příznivci mudžáhidů. Maktabu l-chidamat je z převážné části financována Azzamovým přítelem - bin Ládínem: Azzam pak bin Ládína z vděčnosti označí za "Bohem seslaného anděla".

Ve stejné době bin Ládín s Azzamem odchází do Afghánistánu, na území, držené mudžáhidy - v příštích letech se bin Ládín zdržuje převážně právě zde.

V roce 1986 bin Ládín zakládá na afghánském území nedaleko pákistánských hranic výcvikový tábor nazvaný Masadda, tj. "Lví hrad", kde jsou soustředěni a cvičeni islamisté z mnoha arabských zemí, především z Jemenu, Egypta, Alžíru a Saudské Arábie.

V roce 1988 bin Ládín, poprvé nezávisle na Azzamovi, zakládá v Afghánistánu vlastní centrálu džihádu - ta nese název **al-Kajdá**, tj. "Základna" a stává se postupně koordináčním centrem bin Ládínových teroristických aktivit rozšířených do celého světa.

V roce 1989 se bin Ládín vrací do rodné Saudské Arábie, kde začíná opět pracovat v rodinném podniku, ve stejném roce je spáchán neznámými útočníky úspěšný atentát na Abdalláha Azzama.

V době tzv. války v Zálivu, tedy v letech 1990-91, kdy jsou do Saudské Arábie vyslány spojenecké (především americké) vojenské jednotky, aby zakročily proti Iráku, okupujícímu Kuvajt, se bin Ládín přesouvá i s hlavním štábem al-Kajdy do Súdánu - přítomnost amerických jednotek v Perském zálivu (Američany nazývá "špinavými neznabohy") bin Ládín chápe jako znesvěcení svaté arabské země.

V roce 1992 bin Ládín, během vzpoury islamistů proti vládě v Alžírsku, finančně podporuje protivládní, polovojenskou, v podstatě teroristickou organizaci GIA ("Ozbrojená islámská skupina"), vedenou bývalými afghánskými mudžáhidy.

Ve stejném roce pak vyhláší bin Ládín za cíle džihádu vojenské jednotky Spojených států amerických, umístěné v Somálsku, Jemenu a Saudské Arábii.

V roce 1996 súdánský islámský režim na nátlak Spojených států amerických vypovídá bin Ládína ze země - bin Ládín odchází do Afghánistánu, kde se zdržuje v oblasti kolem města Džálálábád poblíž hranic s Pákistánem.

Ve stejném roce je spáchán pumový atentát v saudskoarabském Zahránu - o život přichází 19 amerických vojáků, podezření padá na al-Kajdu.

V roce 1997 se bin Ládín stává spojencem afghánského propákistánského hnutí Tálibán (tj. "Studenti"), které v Afghánistánu nastoluje krutý a nemilosrdný teokratický režim, nemající na konci 20. století ve světě obdoby.

V roce 1998 pak bin Ládín poblíž východoafghánského města Chost zakládá "Mezinárodní islámskou frontu na vedení džihádu proti židům a křížákům" - tato fronta má v budoucnu sloužit jako zastřešující organizace džihádu, podle jejích pravidel je náboženskou povinností každého muslima zabít Američany při každé příležitosti, včetně civilistů.

Ve stejném roce jsou spáchány v Tanzanii (v Dáresalámu) a v Keni (v Nairobi) spáchány pumové atentáty na americká velvyslanectví. Atentáty, při nichž umírá více než dvě stě lidí a několik tisíc je jich zraněno - za atentáty stojí al-Kajdá, na bin Ládína je Spojenými státy vypsána odměna pět miliónů amerických dolarů, zároveň je raketami ostřelována bin Ládinova afghánská základna - bin Ládín ale uniká.

V roce 1999 je v Jordánsku odhalen plán al-Kajdy na zmaření oslav roku 2000 útoky na turistická střediska, v roce 2000 pak stojí al-Kajdá s největší pravděpodobností za pumovým útokem na americký válečný torpédoborec Cole v jemenském Adenu - při útoku je zabito 17 amerických vojáků.

V roce 2001 pak zaútočí bin Ládinova al-Kajdá na Spojené státy americké na jejich vlastní půdě - 11. září tohoto roku naráží dvě obsazená dopravní letadla, řízená sebevražednými atentátníky do budov Světového obchodního centra v New Yorku - pod troskami zřícených budov pak zůstávají tisíce mrtvých. Další dopravní letadlo, řízené sebevražedným atentátníkem pak zničí celé jedno křídlo amerického ministerstva obrany (Pentagonu) ve Washingto-

nu, čtvrté unesené letadlo se pak, poté, co se na jeho palubě strhne boj mezi atentátníky a cestujícími, zřítí poblíž Pittsburghu.

Po atentátech následuje, po počátečním šoku, hon na bin Ládina - dosud neúspěšný: bin Ládin uniká, možná je dokonce i mrtvý.

4.5 Abu Sayyaf Group

Organizace vznikla v roce 1991 odtržením od organizace MNLF(Moro National Liberation Front). Skupina Abú Sajjáfa je islámskou teroristickou skupinou, která má funkční strukturu vedení dle iránského modelu. Vůdcem celé organizace byl do prosince 1998 ABDURAGAK ABUBAKAR JANJALANI (veterán války z Afghánistánu 1980-1988 a duchovní otec celé organizace), když byl zabit speciálními jednotkami filipínské policie v obci Lamitan na ostrově Basilan. Novým vůdcem organizace se stal jeho bratr - KHADAFÍ JANJALANI. Celkem má organizace zhruba 700 mladých bojovníků (islámských radikálů) z řad absolventů středních a středních odborných škol a bývalých studentů vysokých škol. Jejich cílem je vytvoření samostatného islámského ostrovního státu Mindanao a boj proti filipínské proamerické vládě. Organizace je napojena na síť "Al-Kajdá". Je financována z loupežních přepadů, námořního a vodního pirátství a únosů lidí. Organizace operuje převážně v oblasti ostrovů Basilan, Jolo, Sulu, Tawi-tawi na jihu Filipín a ostrově Pandanan v Malajsii. Organizace odmítla jednat o dohodě o příměří, které probíhalo mezi Filipínskou vládou a organizací MILF(Moro Islamic Liberation Front). V srpnu 2000 získala organizace po vyjednávání s americkým velvyslanectvím Ramzí Joussefa, Šejk Adel Omar Rahmana a Abú Hajdala, výměnou za uneseného amerického občana Jeffrey Craig Schillinga. V září 2000 se pokusila filipínská armáda a policie včetně speciálních jednotek zaútočit na tuto organizaci. Operace filipínských sil skončila nezdarem, při kterém bylo zajištěno jen nevelké množství zbraní a zajato několik bojovníků. V dubnu 2001 začínají spolupracovat s filipínskou armádou americká armáda a speciální jednotky NAVY SEAL.

V červnu 2001 dochází k rozsáhlým bojům mezi filipínskou armádou včetně speciálních jednotek a jednotek NAVY SEAL s bojovníky této organizace. Boje však znova skončili v podstatě nerozhodně, když při akcích zahynulo několik bojovníků organizace a zároveň několik vojáků filipínské armády. Až v červenci 2001 je zadržen jeden z 5 zástupců vůdce organizace - NADJMI SABDULA (vůdce organizace na ostrově Jolo). Organizace však

bojuje dále. V lednu 2002 se mise americké armády na Filipínách dostává pod palbu mezinárodní kritiky za neschopnost a prakticky žádné větší výsledky vedení činnosti. V červnu 2002 je zastřelen filipínskými speciálními jednotkami další z 5 zástupců vůdce organizace - ABÚ SABAJA. Zbývá tedy zatknout další 3 zástupce vůdce a samotného vůdce organizace, aby se organizace prakticky rozpadla a skoro přestala v dalších teroristických útocích. Po perfektní profesionální práci filipínských a amerických speciálních jednotek byl 7.prosince 2003 zajmut jeden z důležitých vůdců této teroristické organizace - GALIB ANDANG nazývaný také "Commander Robot". Tím byla velmi silně zasažena struktura této teroristické organizace, která je nucena vytvořit nové strukturované velení a po té zahájit plánování teroristických akcí. Mezitím je však silně zranitelná a rozhodně se nezapojí do provádění rozsáhlých teroristických útoků velkého rozsahu. Důležitým faktem je také to, že výpověď tohoto teroristy může napomoci zlikvidovat strukturu této teroristické organizace.

4.6 Hizballah

Hnutí Hizbaláh je zastřešující organizací, kterou tvoří několik radikálních islámských Šítských skupin. Všechny skupiny, i když se liší v názorech na určitou situaci, se řídí iránskou "Chomejního náboženskorevoluční ideologií". Hnutí Hizbaláh vzniklo v roce 1982 v Libanonu. Při vzniku organizace bylo vytvořeno i politické křídlo Hizbaláhu, které usilovalo o práva Šítů v Libanonu a o ovládnutí Libanonské vlády. Na konci roku 1982 vyhlásil Irán "svatou válku" státu Izrael, což se stalo signálem pro začátek bojových operací Hizbaláhu. Hlavní základna byla vytvořena v provincii Ba'albek v severní části údolí Beqáa. Duchovním otcem celého hnutí a vůdcem mudžáhidů se stal Šejk Muhammed Hussejn Fadlalláh. Jeho zástupcem a velitelem operací hnutí Hizbaláh se pak stal Abbas Musawi. V roce 1982 se k hnutí Hizbaláh připojuje středně levicová šítská skupina AMAL vedená Hassan Nasralláhem. Ten se po smrti Abbas Musawihho stává velitelem operací hnutí Hizbaláh. Postupně hnutí Hizbaláh vytvořilo 3 předsunuté operačně bojové skupiny v jižním a západním Bejrútu a jižním Libanonu. Tehdy hnutí disponovalo dohromady zhruba 1 000 vycvičených povstalců. I tak zahájilo hnutí Hizbaláh raketometné a minometné přepadové útoky na civilní osady a postavení izraelských hlídek na hranicích s Izraelem.

V červnu 1982 si to již Izrael nechtěl nechat líbit a izraelská armáda vstupuje do Libanonu. Izraelské armádě se sice zdaří většinu bojovníků Hizballáhu zlikvidovat, ale nepodaří se jim zničit centrální vedení.

V srpnu 1982 se izraelská armáda dostala do obléhaného Bejrútu a pomáhala americkým expedičním jednotkám, francouzským a italským jednotkám a křesťanským radikálním hnutím. V roce 1985 po uzavření příměří mezi jednotlivými bojujícími stranami v Libanonu opouští Izraelská armáda centrální Libanon a stahuje se do oblasti jižního Libanonu. To umožňuje znova hnutí Hizbaláh zkonsolidovat své síly a vycvičit nové povstalce. Zároveň zahájilo hnutí dodávku léků a potravin pro obyvatele jižního Libanonu a přitom zároveň pašovalo do jižního Libanonu zbraně pro povstalce. Proto se sanitní vozy staly brzo terčem odstřelování izraelské armády. V mezinárodním mínění pak s přehledem vítězilo Hnutí Hizbaláh, zatímco izraelská armáda, ač nechtěně, porušovala jeden válečný zločin za druhým. Hnutí Hizbaláh za pomoci Sýrie a jejich politických hnutí se dostalo v roce 1989 do libanonského parlamentu a bylo tolerováno libanonskou vládou. Od roku 1990 roste velmi výrazně aktivita hnutí Hizbaláh, které je v té době financováno i jinými protiizraelskými organizacemi než Šítskými. V roce 1993 počet útoků přesahuje 100 za rok a v letech 1994 a v roce 1995 neustále roste. Izraeli v té době dochází již trpělivost a armáda vypracovává rozsáhlou operaci HROZNY HNĚVU, která je zaměřena proti organizaci Hizbaláh a jiným protiizraelským teroristickým organizacím na území Libanonu. Od 11.dubna do 27.dubna 1996 je provedeno izraelským vojenským letectvem v rámci operace Hrozny Hněvu 600 leteckých a bitevních úderů mířených do provincie Ba`albek, jižním a západním předměstí Bejrútu, na osady podél pobřežní silnice z Bejrútu do Sidonu a na osady KSL, AMAL a jiné v jižním Libanonu. I když při operaci zahynulo větší množství civilistů než povstalců, bylo velkým úspěchem, že byla zničena prakticky řada raketometných a minometných odpalovacích zařízení a většina tajných skladů munice hnutí Hizbaláh. Od té doby zavládl v útoků ze strany Hizbaláhu relativní klid.

Od roku 1998 je veden tlak ze strany libanonské vlády na demilitarizaci hnutí Hizbaláh v Libanonu. V té době se také začíná mluvit a vést jednání o stažení izraelských vojsk z jižního Libanonu. V roce 2000 se tento akt, po podepsání řady dohod, naplňuje a izraelská armáda odchází z jižního Libanonu. Z Libanonu se stahuje i část syrské armády a libanonská armáda začíná postupně odzbrojovat a demilitarizovat hnutí Hizbaláh. V současné době má hnutí Hizbaláh své poměrné zastoupení v libanonském parlamentu. V červenci 2003 byl po akci izraelské tajné služby zabit v Bejrútu Hassan Nasralláh spolu se svým strážcem. Na to odpovědělo hnutí Hizbaláh zastavením demilitarizace své organizace a silným minometným útokem na pozice izraelské armády na hranicích s Libanonom.

Hlavní finanční prostředky pro hnutí plynou, jak z politického křídla, tak z Iránu a Sýrie. Vlivem Turecka, Jordánska a obsazeného Iráku si vojenský materiál musí hnutí obstarávat přes obchodní zprostředkovatele, což je dosti riskantní, a ne jako dříve, kdy se dovážel přes Irák a Sýrii přímo do Libanonu.

4.7 Palestinian Islamic Jihad

Tato organizace vznikla v letech 1979 až 1980 v Egyptě, po islámské náboženské revoluci v Iránu. Právě tato revoluce inspirovala palestinské studenty v Egyptě, aby vytvořili podobnou organizaci, která by operovala zpočátku v pásmu Gazy a posléze na Západním břehu Jordánu. Vůdcem organizace se stal palestinský radikál Dr. Fathi Abd al-Azíz Shqaqi. Organizace si v této době vytvořila své frakce - Islamic Jihad Squad (Tanzim al-Jihad al-Islami) vedenou Ahmedem Muhannou a operující v Egyptě, Islamic Jihad - The Temple (al-Jihad al-Islami - Bait al-Maqdas) vedenou Munir Shafiqem a operující v Hebronu a jeho okolí a Al-Aqsa Battalions (Munazzamat al-Jihad al-Islami - Kata'ib al-Aqsa) vedenou Šejkem As ad Bajjúdem al-Tamini operující v Jordánsku. Největší akcí této organizace podporovanou Iránem bylo zavraždění egyptského prezidenta SADATA v roce 1981.

V 80. letech 20. století provedla organizace v pásmu Gazy několik teroristických útoků, které si vyžádaly několik mrtvých a desítky zraněných. V té době disponovala organizace zhruba 250 bojovníky a měla více než 100 sympatizantů mezi studenty na univerzitách v Egyptě i jinde. V únoru 1988 byly 3 zástupci vůdce frakce Islamic Jihad - The Temple zabiti izraelskou tajnou službou v Limassolu na Kypru. V srpnu 1988 byl egyptskými úřady po tažení proti radikálním a teroristickým skupinám zatčen vůdce organizace a vyhoštěn do Libanonu. Tam po té spolu se svými věrnými přesunuli prakticky celou organizaci do Libanonu a začali působit v oblasti Západního břehu Jordánu. Organizace se zvláště specializovala na zabíjení izraelských duchovních, což vyvolávalo nespokojenost mezi ortodoxními obyvateli Izraele. V letech 1992 až 1994 si organizace budovala a zajišťovala staré pozice v pásmu Gaza, aby mohla v případě potřeby vést útoky i tam. Dostala se trochu do rivality s organizací HAMÁS, která je v pásmu Gazy nejmocnější organizací. Již teroristický útok v únoru 1995 je ale již naplánován ve spolupráci s organizací HAMÁS. V říjnu 1995 byl izraelskou tajnou službou zavražděn na Maltě vůdce organizace - Dr. Fathi Abd al-Azíz Shqaqi. Jeho zástupci Abd al-Áziz Ódah a Bashir Musa si zvolili nového vůdce organizace (Shqaqiho kamaráda ze studií a určeného zástupce) Dr. Ramadan Abdaláh Šaláha. Ten přicestoval z USA do Da-

mašku v Sýrii v lednu 1996 a ujal se řízení organizace. Cílem organizace bylo pomstít smrt dřívějšího vůdce organizace. Útoky trvaly do konce roku 1997. Pak se na chvíli organizace odmlčela a nedala o sobě vůbec znát. Od roku 1999 však nadále pokračovala v teroristických útocích, ale jejich intenzita je mizivá vůči intenzitě útoků jiných palestinských teroristických organizací. Palestinský Islámský Džihád přistoupil v červnu 2003 na 3-měsíční příměří. Izraelským silám se zdařilo na počátku srpna 2003 zabít jednoho z nejvyšších představitelů této organizace a vůdce této organizace v provincii Hebronu - Munir Shafiq. Dne 19.8.2003 naplánovala a provedla organizace HAMÁS bombový útok na autobus městské hromadné dopravy v Jeruzalémě. Byl to odvetný útok za zabití jednoho z nejvyšších představitelů organizace Palestinský Islámský Džihád a vůdce organizace Palestinský Islámský Džihád v provincii Hebronu. Tento útok porušil příměří dané všemi palestinskými teroristickými organizacemi a ukázal, že nejde ani tak o řešení palestinské otázky, případně protiislámských problémů. Při útoku izraelských speciálních sil ráno 25.zář 2003 za pomoci bitevních a dopravních vrtulníků byl zabit 1 oblastní vůdce organizace Palestinský Islámský Džihád na Západním břehu Jordánu a jeho osobní strážce. Po té začala organizace tajně plánovat odvetu za zabití vysoce postaveného člena teroristické organizace. Tato odвета přišla 4.října 2003, kdy sebevražedná atentátnice odpálila nálož v restauraci v izraelské Haifě. Hned po té zahájili izraelské vojenské síly radikální bojovou operaci, kdy za pomoci bitevních vrtulníků zdemolovali řadu domů oblastních vůdců této teroristické organizaci i dům samotného vůdce organizace. Zároveň Izraelská armáda zaútočila i na cíle poblíž hranic se Sýrií odkud získává organizace vojenský materiál a má v Sýrii několik zprostředkovatelských kontaktů.

4.8 Armed Islamic Group –GIA

Islámské militantní náboženské skupiny vznikly z části FIS(Islamic Salvation Front) po volbách v roce 1992. Operují na území jižního Alžírsku. Funkční struktura řízení odpovídá iránskému modelu. Cílem je vytvoření islámského státu s duchovním vůdcem a duchovní radou(model teokracie). Od roku 1994, kdy vypuklo v Alžírsku otevřené krvavé vraždění do roku 1998, kdy se situace postupně začala stabilizovat se těmto organizacím připisuje odpovědnost za zabití více než 60 000 Alžířanů (útoky na osamělé vesnice, předměstí měst, novináře a vládní úředníky) a přes 200 zahraničních úředníků, náboženských zástupců a turistů. (Zhruba 8 000 mrtvých Alžířanů z 60 000 však mají na svědomí vládní protiteroris-

tické polovojenské jednotky). V květnu 1998 je několik členů hnutí FIS zatčeno ve Velké Británii. V letech 1999 až 2002 došlo k rozsáhlým operacím armády a policie proti povstalcům. Bylo zabito přes 2 000 povstalců a povstalci se museli stáhnout do pouště a pohoří v Jižním Alžírsku. V prosinci 1999 je zastřelen politický vůdce hnutí FIS. V únoru 2002 je alžírskou armádou zabit i vůdce organizace GIA - ANTAR ZOUABRI. V současné době mají obě povstalecké organizace dohromady zhruba 600 ozbrojených povstalců a okolo 1 000 lidí, kteří organizaci zabezpečují po stránce dodávek vody a potravin. Od března 1993 jsou organizace financovány ze Súdánu, Iránu a od několika politických příznivců (soukromý podnikatelé) ze Západní Evropy. Ze Súdánu navíc získávají vojenské materiální zabezpečení.

4.9 Harakat ul-Mujahedin

Organizace se zrodila v centrálním pákistánském Pundžábu na počátku 80. let 20. století. Po několika měsících se organizace zformovala a zahájila výcvik zhruba 1 000 bojovníků pro Afghánské skupiny Mudžáhidů.

Bojovníci byli najímáni z Pákistánu a z pákistánského území Kašmíru. Vše bylo financováno za podpory Pákistánu, Egypta a Saúdské Arábie (Usáma bin Ládín). Celkem organizace vycvičila okolo 5 000 bojovníků pro Afghánistán. V roce 1989 se část bojovníků vrací zpět do Kašmíru. Ostatní odcházejí bojovat do Alžírsku, Súdánu, Bosny a Hercegoviny, Čečenska a Filipín. Představitel organizace HUM v Afghánistánu - Jalaluddin Haqqani - vůdce skupiny mudžáhidů zakládá v Afghánistánu v provincii Paktia výcvikové středisko organizace HUM. Když v roce 1992 obsazují Mudžáhidové spolu s hnutím Tálibán Kábul je organizace přejmenována na Harakat ul-Ansar. Organizace v té době navazuje kontakty s hnutím Tálibán a se sítí Al-Kajdá. Organizace začíná své aktivity rozvíjet v indickém Kašmíru, Čečensku, Tádžikistánu, Myanmaru (Barma) a na Filipínách. Zároveň organizace založila humanitární organizaci NWFP (North-West Frontier Province) v Pákistánu, která finančně pomáhala Afghánským uprchlíkům žijícím v Pákistánu. Vůdcem organizace se stal Miran Shah (bojovník z Afghánistánu). V roce 1994 navazují spolupráci s pákistánskou tajnou službou ISI. Po bombových útocích na velvyslanectví v Keni a Tanzánii je výcvikový tábor v Khostu v srpnu 1998 terčem amerického útoku pomocí řízených střel s plochou dráhou letu TOMAHAWK. Při americkém útoku umírá tehdejší vůdce organizace v Pákistánu -

FAZLÚR RAHMAN KHALIL a dalších 9 bojovníků. Vůdce organizace v Afghánistánu na základně v Sindh - AZIZUR RAHMAN DANISH slibuje USA tvrdou a krvavou odplatu.

Novým vůdcem organizace v Pákistánu se stává MAULANA SADÁTULLÁH KHAN. Postupem doby je vybudována nová základna v Azadu v Pákistánu a logistická základna v jižním pákistánském Kašmíru. Neoficiální hlavní základna je v Raiwindu v pákistánské oblasti Punjab ("Pandžáb"). V srpnu 1998 navštívil Usáma bin-Ládin obnovené výcvikové středisko HUA v Khostu. Zde pod dohledem několika starších bojovníků z Afghánistánu se cvičilo okolo 500 elitních bojovníků z Pákistánu, Afghánistánu, Kašmíru a jiných arabských zemí. Organizace HUA také navazuje spolupráci z muslimskou charitativní organizací Tabligi Jamaat, aby tak mohla krýt finanční převody pro finanční prostředky. I v Myanmaru (Barmě) zaujala organizace své pozice, když vybuďovala základnu v Arakánském pohoří. Následně se pustila do boje s barmskými vojenskými jednotkami, ale neuspěla a musela se stáhnout více do hor. Především podle svých prohlášení bojuje tato islámská organizace za samostatný Kašmír. Proč však posílala bojovat své bojovníky i jinam však nikdy organizace nevysvětlila. Po září 2001 pákistánský prezident Nawáz Šarif nařídil pákistánské tajné službě ISI přerušit kontakty s touto organizací. Došlo také k obměně členů pákistánské tajné služby ISI. Zároveň organizaci Harakat-ul Ansar byli přerušeny finanční prostředky. Z toho důvodu musela být financována jen z afghánského hnutí Tálibán. Po americkém útoku na Afghánistán se na stranu Tálibánu přidala většina vycvičených bojovníků HUA. Mnoho jich zahynulo, někteří byli zajati, někteří dále bojují. Afghánská část organizace prakticky přestala existovat, protože se stala součástí bojovníku Tálibánu. V Pákistánu bylo také zatčeno po útoku na pákistánské cíle řada činitelů pákistánské části organizace HUA. Byli přerušeny finanční toky z Afghánistánu. MAULANA MASÚD AZHAR byl vydán z Pákistánu do Indie a tam odsouzen. AZIZUR RAHMAN DANISH zemřel v bojích s americkou armádou v Afghánistánu a MAULANA SADÁTULLÁH KHAN je držen v domácím vězení v Pákistánu. Jediná část, která se mohla obrátit s žádostí o spolupráci se sítí Al-Kajdá byla v roce 2002 barmská část organizace HUA, protože Tádžická část byla zároveň s akcemi v Afghánistánu také rozprášena. Odhadem má barmská část zhruba jen 100 povstalců.

4.10 Islámský fundamentalismus

Koncem dvacátých let 20. století se začíná v Egyptě formovat fundamentalistické hnutí, které se později stalo odrazovým můstkem, nebo alespoň inspirací, řadě extremistických

islámských skupin. Tímto hnutím bylo Muslimské bratrstvo, založené "praotcem fundamentalismu" Hasanem al-Banná. Jeho rozsáhlé dílo je považováno za teoretický základ dnešního islámského radikalismu. Cílem Bratrstva bylo vytvoření islámského státu s Koránem jako ústavou.

Hasan al-Banná považoval džihád mečem za zcela legitimní formu prosazování islámu, ačkoliv sám nepatřil k radikálnímu křídlu Bratrstva a jejich akce individuálního teroru proti egyptské vládě či Britům odsuzoval. Poté, co ale naráží na neochotu k jednání ze strany vlády, začíná hnutí používat násilí ve své politické činnosti. Po druhé světové válce se z Bratrstva stává masové hnutí čítající přes milión členů. Vytváří si vlastní vojenské jednotky. Hnutí se také relativně rychle rozšířilo v různých formách i do dalších států (např. do Íránu, Pákistánu, Sýrie, Libanonu, Súdánu, ale také do severoafrických států a palestinských území).

Hasan al-Banná byl pro svou umírněnost koncem čtyřicátých let odstaven extremistickým křídlem Bratrstva na vedlejší kolej. V roce 1949 se nakonec sám stává obětí atentátu.

K novému vzednutí vlny fundamentalismu dochází po vítězství islámské revoluce v Íránu v roce 1979. K moci se tak dostává duchovní vůdce ajatolláh Chomejní, který sebou přináší přísný životní styl a politiku namířenou proti USA.

V posledním desetiletí zaznamenává islámský fundamentalismus nárůst hlavně v Alžírsku a Egyptě.

5 BOJ PROTI TERORISMU

Stejně jak se postupem času rozšiřoval terorismus začal svět na něj nějakým způsobem reagovat. Odsouzení těchto činů bylo na prvním místě. Jednotlivé demokratické státy začaly proti terorismu bojovat a jak rostly schopnosti teroristů, rostly i protiteroristické opatření s cílem minimalizovat nebo úplně zabránit terorismu. Aby tento boj mohl být účinný musel působit v mnoha rovinách a oblastech. Postupem času si každý stát vytvořil elitní jednotku policistů nebo vojáků, kteří jsou cvičeni pro případ kdy už „je pozdě“ a je nutný zásah proti teroristům. I přes snahu minimalizovat ztráty na životech rukojmí se tyto akce bez zranění nebo obětí na straně nevinných neobejdou. Proto za mnohem důležitější považují boj proti terorismu, který předchází přímému fyzickému střetu a působí jako prevence. V dnešním světě jsou informace nejcennějším zbožím a správné informace podané včas mohou zabránit krveprolití. Ziskem, analýzou a zpracování informací se zabývají:

Zpravodajské služby

Cílem je získat pravdivé informace, které jsou ověřené. Jejich činnost lze rozdělit na

Strategické zpravodajství jenž je zaměřeno na mezinárodní terorismus. Cílem je získat veškeré informace o teroristických skupinách o jejich vůdcích, akcích, verbování atd. Nej-cennějším zdrojem informací jsou osoby, kterým se podařilo mezi teroristy infiltrovat.

Taktické zpravodajství je zaměřené na teroristické skupiny operující uvnitř státu.

Operativní zpravodajství se provádí při řešení konkrétních situací. Podává konkrétní informace potřebné pro vytvoření protiopatření.

Další roviny boje proti terorismu

Ekonomická – Do boje se vložili ekonomičtí experti. Je to neviditelná válka vedená proti vládám tolerujícím terorismus, lze na takové režimy uvalit embargo.

Diplomatická a politická – Američtí diplomaté se snaží přesvědčit ostatní státy o nutnosti izolace teroristů. Až v okamžiku, kdy výše popsaní bojovníci neviditelné války odešlou své zprávy začne jednat armáda

Mediálně – ideologická – Do boje zasáhnou nemalou měrou i média. Ovlivňují velkou měrou pohled a názory občanů na boj a to na obou stranách.

Stejně jako se však rozšiřoval terorismus za hranice, začaly se spojovat i jednotlivé státy.

5.1 Mezinárodní spolupráce

První pokusy o potírání terorismu v celosvětovém měřítku se objevily ve 30. letech. V roce 1937 Společnost národů (předchůdce OSN) navrhla dvě konvence. První odsuzovala teroristické činy a obsahovala co lze za něj považovat. Druhá konvence byla ustanovujícím dokumentem Mezinárodního trestního soudu a obsahovala právní výklad teroristických činů. Tyto kroky však měly jen zanedbatelný účinek.

Ve 40. – 50. letech navázala OSN na práci svého předchůdce. Všeobecnou deklarací lidských práv v podstatě zakázala teroristické násilí ať už jsou jeho pachatelé státy, skupiny nebo jednotlivci. Vznikaly konvence, které měly za úkol potlačit terorismus.

Většina těchto konvencí byla podepsána i vládami Československa (České republiky). Česká republika není smluvní stranou jen v případě Mezinárodní úmluvy o potlačování teroristických bombových útoků. Zde je stručný přehled:

1. **Úmluva o trestných činech a některých jiných činech spáchaných na palubě civilních letadel** (*Tokio, 14. září 1963*). Tato úmluva se týká výhradně bezpečnosti leteckého provozu. Podle ní je veliteli letadla umožněno přijmout přiměřená opatření vůči jakékoliv osobě, která připravuje čin proti bezpečnosti letu. Zároveň tato úmluva zavazuje státy, které ji podepsaly, zajistit případného útočníka a vydat letadlo zpět pod kontrolu oprávněné osoby.
2. **Úmluva o potlačení protiprávního zmocnění se letadel** (*Haag, 16. prosince 1970*). Podle úmluvy je každá osoba na palubě letadla, která nezákonně a s použitím síly, vyhrožováním nebo jinou formou zastrašování převeze kontrolu nad letadlem nebo se o to alespoň pokusí, obviněna z trestného činu. Všechny strany úmluvy jsou zavázány k tomu, aby takové činy trestaly co nejpřísněji.
3. **Úmluva o potlačení protiprávních činů proti bezpečnosti civilního letectví** (*Montreal, 23. září 1971*). Podle úmluvy je považován za trestný čin jakýkoliv čin, který je spáchán jako akt násilí proti osobám na palubě letadla, pokud tento akt ohrožuje bezpečnost na palubě letadla, tedy včetně uložení výbušniny na jeho palubě, pokusu takový čin spáchat nebo spoluúčastí při takovém činu.

4. **Úmluva o zabránění a trestání trestných činů proti osobám požívajícím mezinárodní ochrany včetně diplomatických zástupců** (*New York, 14. prosince 1973*). Úmluva definuje mezinárodně chráněné osoby jako jsou hlavy státu, ministři zahraničních věcí, reprezentanti státu nebo mezinárodních organizací, které mají právo zvláštní ochrany před útoky podle mezinárodního práva. Každý stát má podle úmluvy povinnost přiměřeně trestat vraždy, únosy nebo útoky proti mezinárodně chráněným osobám, násilné útoky na úřední budovy, soukromé objekty nebo dopravní prostředky takových osob. Zároveň má být podle úmluvy potrestán i pokus spáchat takový trestný čin nebo spoluúčast při něm.
5. **Úmluva o fyzické ochraně jaderného materiálu** (*Vídeň, 26. října 1979*). Úmluva je zaměřena proti nezákonnému držení a použití jaderného materiálu, krádežím jaderného materiálu a hrozbám použití jaderného materiálu, které by mohly způsobit zranění více osob nebo podstatné poškození majetku.
6. **Mezinárodní úmluva proti braní rukojmí** (*New York, 17. prosince 1979*). Úmluva stanoví, že „každá osoba, která zajme nebo násilím drží a hrozí smrtí, zraněním nebo pokračuje v násilném držení jiné osoby s tím cílem, aby si vynutila ze strany státu, mezinárodních organizací, fyzických nebo právnických osob nebo skupin osob určitý krok nebo zdržení se nějaké činnosti jako explicitní nebo implicitní podmínku pro propuštění rukojmí, se dopouští podle této úmluvy trestného činu braní rukojmí.“
7. **Protokol pro potlačování nezákonných aktů násilí na letištích sloužících mezinárodnímu civilnímu provozu** (*Montreal, 24. února 1988 – dodatek a rozšíření Montrealské úmluvy z roku 1971*). Protokol rozšiřuje opatření Montrealské úmluvy o potlačování teroristických aktů na letištích sloužících k mezinárodnímu civilnímu provozu.
8. **Úmluva o zamezení nezákonných aktů proti bezpečnosti námořní dopravy** (*Řím, 10. března 1988*). Úmluva stanovuje právní režim v případech činů proti mezinárodní námořní plavbě. Tento právní režim je podobný režimu v oblasti mezinárodní letecké dopravy. Všechny pokusy o násilné obsazení lodi, pokus o její obsazení, hrozba, že

k takovému činu dojde, akt násilí proti osobě na palubě lodi, pokud tento čin ohrožuje bezpečnost lodi, kladení výbušných zařízení nebo substancí na palubu lodi nebo další činy proti bezpečnosti lodi jsou podle tohoto protokolu trestnými činy.

9. Protokol o stíhání nezákonných aktů proti bezpečnosti plovoucích plošin v pevninské mělčině (Řím, 10. března 1988).

Protokol stanovuje právní režim pro akty násilí zaměřené proti pevným plovoucím plošinám v kontinentálním šelfu a svými ustanoveními je podobný právnímu režimu pro oblast mezinárodní letecké dopravy.

10. Úmluva o označování plastických trhavin pro účely jejich identifikace (Montreal, 1. března 1991).

Úmluva se skládá ze dvou částí: samotné úmluvy a technické přílohy, která je nedílnou součástí úmluvy. Byla podepsána k zlepšení kontroly a omezení použití neznačených a nezjistitelných plastických trhavin. Jednotlivé strany úmluvy jsou povinny zajistit efektivní kontrolu nad „neoznačenými“ plastickými trhavinami, které neobsahují žádný z detekčních prostředků popsanych v technické příloze této úmluvy. Každý stát musí mimo jiné přijmout nezbytná a efektivní opatření k zákazu výroby neznačených plastických trhavin, omezení jejich přepravy uvnitř i vně teritoria státu. Zároveň musí dbát na kontrolu vlastnictví a přepravy trhavin, které byly vyrobeny ještě před přijetím úmluvy. Úmluva mimo jiné uložila všem signatářským státům, aby během tří let zničily, znehodnotily nebo co nejdříve spotřebovaly všechny zásoby neoznačených trhavin, které nejsou v držení policie nebo armády.

11. Mezinárodní úmluva o potlačování teroristických bombových útoků (New York, 15. prosince 1997).

Tato úmluva vytváří režim universální jurisdikce nad nezákonným a úmyslným použitím výbušnin a dalších smrtících prostředků proti různým veřejným objektům se záměrem zabít nebo zranit, nebo způsobit rozsáhlé poškození veřejného zařízení.

5.2 Europol

Významnou roli při spolupráci členských zemí v oblasti vnitřní bezpečnosti hraje Evropský policejní úřad, Europol, se sídlem v Haagu. O jeho založení bylo rozhodnuto v Maastricht-

ské smlouvě z roku 1992. Europol zahájil svou činnost v omezeném měřítku v lednu 1994 jako protidrogová jednotka (Europol Drugs Unit, EDU). Úmluva o Europolu byla ratifikována všemi členskými státy a nabyla účinnosti k 1. 10. 1998. Po nezbytných právních opatřeních vyplývajících z Úmluvy zahájil Europol svoji činnost v plném rozsahu 1. 7. 1999.

Posláním Europolu je významně přispívat k prosazování zákonných předpisů EU a působit tak proti organizovanému zločinu. Pro činnost Europolu bylo důležité, že Amsterdamská smlouva (1997) včlenila zvláštní odkaz na boj proti terorismu.

Tím umožnila členským státům EU přijímat společné postoje, rozhodnutí, rámcová rozhodnutí a úmluvy s cílem vytvořit užší spolupráci v této oblasti. Postupně se činnost Europolu rozrůstala o další důležité oblasti potírání kriminality a mezinárodního terorismu. Od 1. ledna 2002 byl mandát Europolu rozšířen o potírání závažných forem mezinárodního zločinu, jak je uvedeno v Dodatku Úmluvy o Europolu. Mimoto se Europol zaměřuje i na zločiny v oblasti finančních transakcí a výpočetní techniky.

Velmi důležitým ustanovením Úmluvy o Europolu je, že Europol musí vybudovat a udržovat rozsáhlý počítačový systém s databází, Počítačový systém Europolu (The Europol Computer System, TECS). Ten by měl po svém dokončení mít tři základní složky, systém informací, systém analýz a systém indexů, a propojovat všechny členské státy EU. Přístup k TECS by měl být zajištěn ve všech oficiálních jazycích EU.

Europol je zapojen do širší mezinárodní spolupráce. Uzavřel řadu dvoustranných dohod jak s nečlenskými zeměmi EU, tak i s významnými mezinárodními organizacemi a institucemi. Úzce spolupracuje s bezpečnostními složkami USA, má styčnou kancelář ve Washingtonu.

Europol zpracovává pro potřeby členských států EU velké objemy dat a informací z různých zdrojů: národních policejních orgánů a zpravodajských služeb členských, ale i třetích zemí a z různých dalších otevřených zdrojů. Výstupem pak jsou:

- strategické analýzy, jako je například The European Union threat assesment document on Islamic extremist terrorism a řada studií zabývajících se specifickými hrozbami a riziky pro Evropu;

- operační analýzy z různých vyšetřování probíhajících v členských státech EU, dalších zemích Evropy a v USA, které identifikují možná spojení mezi podezřelými osobami, organizacemi, adresami, telefonními čísly, bankovními konty apod.;
- přehledy o bezpečnostních opatřeních v EU;
- speciální výstupy pro potřeby tajných služeb a policejních sborů EU a některých dalších zemí na základě zvláštních požadavků.

Určité omezení pro akceschopnost Europolu v současné době představuje absence potřebných legislativních norem, které by umožnily přímé a nezávislé akce Europolu na území členských států EU.

6 PROGNOZOVÁNÍ VÝVOJE

Po vyhlášení válce terorismu a zemím, které ho podporují došlo ke změně oblasti kde teroristé především působili. Došlo ke stažení akcí na území, kde probíhají útoky Amerických a spojeneckých jednotek. Každý den tak máme možnost dozvědět se o útocích proti vojenským základnám, vojákům atd. Dochází k velkému počtu únosu novinářů nebo i civilistů z USA ale i dalších zemí a pokud nejsou splněny požadavky teroristů, většinou dojde k popravě zajatců. I přes to všechno si světové velmoci slibují, že tato válka přinese svůj úspěch a dojde k pozavírání, uvěznění a odsouzení teroristů.. Je jasné že po odchodu vojáků z Afghánistánu a Iráku a dosazení demokratické vlády by mělo dojít k minimalizaci útoků. Tyto útoky však budou směřovat především proti vládě daných zemí a pokud nedojde k jejich potlačení bude jen otázkou času, než se terorismus začne dále rozšiřovat. Teroristé navíc přísahali pomstu všem, kteří se podílí při útocích na jejich země, nebo i jen podporují útok. Česká republika patří mezi země, které takovou podporu poskytly ve velké míře, a proto je načas zabývat se otázkami typu kdy a kde může útok nastat, než zda-li vůbec nastane. Čím větší je angažovanost naší země, tím více hrozí riziko útoku.

6.1 Terorismus v ČR

Od roku 1990 došlo pouze k několika incidentům, které lze charakterizovat jako terorismus. Šlo především o akce jednotlivců, než o organizování útoku s cílem ovlivnit politické dění, i když nepřímý vliv to samozřejmě mělo.

Situace se v naší zemi může, ale velice rychle změnit. Hlavně z důvodu prohlubující se integrace ČR s ostatními zeměmi. Jako příklad lze uvést vysílání Rádía Svobodná Evropa do Iránu a Iráku, případně účast české armády v řadě zahraničních misí. Česká republika by se tak mohla stát útokem teroristů, kteří vyhlásili válku USA a všem zemím, které s ní spolupracují.

Mezi další ohrožení naší země pramení ze strany extremismu. Jeho stav je v dnešní době velmi znepokojující a byly zaznamenány snahy uplatnit se v politické sféře a tím rozšířit své působení.

Patologičtí jedinci patří k další ohrožení. V průběhu posledních několika let bylo na našem území zaznamenáno několik případů spojených s použitím nástražných výbušných systémů, jejichž pachatele lze do této kategorie zařadit.

ZÁVĚR

Terorismus je fenomén, který je neustále na vzestupu. Útoky jsou častější, brutálnější a zasahují stále více obyvatel. Právě proto je nesmírně důležité proti takovým formám násilí použít všechny možné způsoby obrany a metody vedoucí k minimalizaci útoků.

Jako důležitý prvek v boji proti terorismu je prevence. Ta je však z velké části podceňována a důležitost je jí mnohdy přisuzována až když je pozdě. Osobně považuji za přelomový okamžik v oblasti terorismu, útok na USA 11.9.2001. Po této události začal celý svět k terorismu přistupovat jinak.

Bezpečnostní politika USA nabrala nový směr a USA vyhlásilo válku terorismu. Vojenský útok na země podporující terorismus, zatýkání představitelů teroristických skupin, svržení dosavadních režimů, to vše má vést k potlačení terorismu. Válka, která byla rozpoutána má za následek zvýšení obav z dalších teroristických útoků a tak přišla řada i na preventivní bezpečnostní opatření.

Jestli bude boj s terorismem úspěšný, ukáže čas, je však jasné, že nelze pouze přihlížet teroristickým útokům a podřizovat se kladeným podmínkám ze strany terorismu. Vojenský útok, svržení vlád podporující terorismus, dosazení demokratických představitelů, ale i následná vojenská kontrola je podle mého názoru jen jedna z oblastí, jak proti terorismu bojovat.

Druhou, neméně důležitou oblastí je vzdělávání místního obyvatelstva, které je často zneužíváno k sebevražedným útokům. Proto by měla podpora vzdělání, výstavba nových škol patřit k dalším úkolům, které na sebe vezmou OSN, NATO atd.

Bez dostatečného vzdělání obyvatel a zlepšení životní úrovně by bylo jen otázkou času, než by začal vliv teroristů sílit. Problematika vzdělávání je v islámských státech natolik rozsáhlá, že pouze vystavení škol a podpora vzdělání ze zahraničí nestačí. Jako základní se jeví přesvědčit tamější náboženské vůdce a představitele, aby vzdělávání přijaly a rozšířily tuto možnost mezi obyvatele.

Pouze kombinací represí proti státům podporující terorismus a vzděláváním obyvatel lze dosáhnout úspěchu z dlouhodobého hlediska.

To samozřejmě neznamená přestat zvyšovat preventivní bezpečnostní opatření. Osobně se domívám, že Česká republika má obzvláště v této oblasti mnoho rezerv, nebo spíše slabin

Z mnoha případů je známo, kdy člověk ze zahraničí, který se dopouštěl na našem území trestní činnosti byl vyhoštěn. Ve své zemi si však změnil jméno a s novými doklady se vrátí. Proto bych uvítal, aby po příjezdu nebo přiletu byli lidé podrobeni odběru otisku prstu a podle něho vyhodnotit informace o daném člověku. Mohlo by se tak zabránit příjezdu kriminálních živlů, ale i teroristů do ČR. Takové opatření se může zdát přehnané, pokud však chceme působit v OSN a NATU jako platní členi a účastnit se misí v zahraničí, je bezpečnost naší země pouze relativní. Bez dostatečného zabezpečení se můžeme klidně stát obětí teroristického útoku, který by mohl působit jako demonstrace síly teroristů a zároveň odrážet ostatní státy od spolupráce s USA.

Z historie výše uvedených zemí však vyplývá, že většina teroristických akcí nastaly po vpádu jednotlivých agresorů, s cílem získat vládu nad daným územím a tím se finančně obohatit na cizích zemích, nebo prosadit své zájmy.

Protože se stát nedokázal sám ubránit, začaly se lidé uchýlovat k jednotlivým akcím, které postupem času nepolevují. Za největší historické agresory osobně považuji země jako USA, Rusko, Velká Británie.

Všichni právem odsuzujeme terorismus, ale měli bychom si uvědomit, že každá mince má dvě strany a většina lidí v poslední době nevidí, jaké příkoří museli vytrpět lidé okupovaných území např. Čečensko.

Ztráta majetku, území a blízkých má za následek pouze dvě věci. Buď se člověk, který musel takovým strádáním projít vzdá a zemře, nebo zůstane žít a jediné co ho dále při životu drží je nenávist a pomsta. Kdo je tedy v tomto případě terorista, ten kdo ztratil vše co měl a rozhodl se pomstít za každou cenu, nebo ten kdo mu vše vzal? To je otázka na kterou si musí umět odpovědět každý sám.

Prezident USA George Bush vystupuje proti terorismu, aniž by v jednom ze svých proslovů zmínil, kolik krveprolití indiánu provázelo vznik USA. Své útoky obhájí před širokou veřejností, jako boj za celosvětovou bezpečnost a přitom je spíše ropa to co v současné době USA přitahuje v daných oblastech. Další otázkou je, kam hodlá USA při svém boji proti terorismu zajít.

V současné době se terorismus soustředí na země, kde probíhá válka. Každý den slyšíme ve zprávách o útocích. Navíc se jako účinná zbraň teroristů jeví přepadávání obyvatel ze zahraničí (novináři atd.), po kterém požadují splnění podmínek výměnou za život rukojmí.

Je jen otázkou času, kdy budou muset americké jednotky ze země odtáhnout, což povede ke vzestupu dalších útoků na cizím územích, pokud nebude vláda schopna situaci udržet a občané nedostanou patřičné vzdělání, budou i nadále zneužíváni k útokům. Je to snad nikdy nekončící koloběh, kdy ani jedna strana nechce a snad ani nemůže ustoupit.

Jedno je však jisté, ať už kvůli jakékoli ideologii, či ropě, by neměly umírat nevinní lidé.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BRZYBOHATÝ, Marian. *Úvod do problematiky terorismu a antiterorismu*. Praha Policejní akademie, 1995 ISBN 80-85981-13-0
- [2] POLÁK, Jaroslav. *Jak přežít terorismus*. Kladno : JAMA, 2001.
ISBN 80-902374- 3-6
- [3] BRZYBOHATÝ, Marian. KROUPA, Miroslav. HOS Miroslav, JANOČKOVÁ Barbora, CHENÍČEK Jaromír, SLÁVIK Dušan. *Terorismus a my*. Praha : Computer Press, 2001
- [4] TŮMA, Petr, HURNÍK, Zdeněk. *Světový terorismus*. Praha: Svojtka, 2001
ISBN 80-7237-340-4
- [5] BONANATE, Luigi. *Mezinárodní terorismus* Praha : Columbus, 1997
ISBN 80-85928-45-0
- [6] POSPÍCHAL Jaroslav, *Cestovatel v ohrožení – terorismus*, 2000
<http://www.mujweb.cz/www/jpdepot/danger/index.htm>
- [7] BRZOBOHAT, Marian – online, *Současný terorismus*
http://www.army.cz/avis/vojenske_rozhledy/2002_2/46.htm
- [8] <http://wikipedia.infostar.cz/t/te/terrorism.html>
- [9] <http://www.sweb.cz/armady-sveta>
- [10] VTÁPEK Vladimír, KKRATOCHVÍL Petr. *Postsovětský prostor*, 2005
<http://www.iir.cz/upload/Regio/Regio012005.pdf>
- [11] GEDLU Mesfin. *Afrika*, 2005
<http://www.iir.cz/upload/Regio/Regio012005.pdf>
- [12] <http://www.valka.cz/newdesign/v900>

